ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 141 (4154). ШОАТТА, 27 ноябрь. 1965 шу. Мах 2 кап.

ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШ

ТIа-тIа шерагIа яржаш латт Советски Союза Коммунистически парте XXIII-ча съезда еш йола кийчо. Чакхйоалаш латт юххьанцарча партийни организацешкара отчетно-хоржамий собранеш. Коммунисташа чIоагIа дакъа а лоацаш чакхъяьннай уж, цар хьахьекхад партийни мугIарий идейнии организационнии цхьоагIо йохаргйоацаш чIоагIа хилар, вай парте ленински генеральни никъ чакхбаккхара шийтта миллион коммунист юкъе вола эскар тIехьа хилар.

ХIанз районни, городской, окружной партийни конференцеш йолаеннай. Цар балха итогаш ергья, массе оагIорахьа дувцаргда даь дахьнар а боахами культуреи хьалъяра, хьалъеча партийни хьалхле лелаелга чIоагIдара, организационно-партийни, идеологически балха боарам лакхбара укх гаргарча хана де дезар а.

Партийни организацей берригa массе оагIорахьара болх а санна, конференцеш хул укх тIеххьарча шера мехка политически, общественни, экономически вахара хьалхле лелаяра методаш а стиль а эргалькхха тоаеш парте боккха творчески болх беча хьале. Партеи мехкеи вахара беркате влияни йир КПСС ЦК октябрьски, ноябрьски Пленумаша (1964 ш.). Цу Пленумий решеней керттера чулоацам латт партеи халкъои керттера теркам тIабохийташ вахара чIоагIа лоархIам болаш йолча проблемашка йизза йолча Iилма ларда тIа хьажара декхар цар оттадарах, субъективизми валюнтаризми харцъярах, партийни органаш хьаяра ленински организационни принципаш, хьалхле лелаяра ленински стиль юхаметтаоттаярах. ХIанз вайцига доал деш а я, дегIа а йоагIа халкъа инициатива, творчески уйла шерра йоаржае, дIахо а Даьхен экономически низ чIоагIбара, халкъа вахар тоадара хьашташта мехка йIаьхийча торонехи социалистически строй толашагIа хиларахи бизза найда эца йиш хулийташ йола общественни вахара атмосфера, хьалхле лелаяра стиль.

Коммунисташа, берригача къахьегамхоша цхьа барт а болаш могаьй боахама доал дара ерригa системеи методаши дикагIча кердагIча лагIа тIа доаккхаш а мехка боахамеи общественнии вахара деррига оагIонашта беркате воздействи еш а йола КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумий решенеш. Цу решенешка советски наха гу халкъа боахам дегIаахара керттерча дIадехарашта эггара дикагIа йолча Iилма ларда тIа оттаяь парте экономически политика.

ЦК октябрьски цул тIехьагIа хинначеи Пленумий решенеша маяххара хьожаргба конференцей делегаташ шоай партийни организацей балха итогашка, къоастадергда кхоанара декхараш. Къоастае езаш хьалхашка латтача проблемашка гIулакхаца, творчески хьежара уйла конференцешка керте оттар боккха лоархIам болаш да. Цунца баржаш ба критически, даьхача толамий сонтали курали йоацаш боагIаш бола мах бергболаш, даь гIалаташи кхоачамбоацараши майрра а духхьала а гучадоахаргдолаш, парторганизацей болх дIахо эргабоаккхаш тоабара хаьдда дола гIулакхаш белгалдергдолаш парте хIанз беш бола берригa болх.

Городашкарча партийни конференцей делегатий керттера теркам тIаболаш хургья КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш. Промышленноста отраслеви принципаца доал дарга доввларои производство дегIайоалаеча экономически рычагаш лакхъярои кхы а чIоагIагIа лакхбу экономика дегIаахара лакха темпаш Iалашъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме партийни организацей, къаьстта районни, городской, юххьанцарча организацей бола лоархIам, предприятей балха уж бехктокхаме хилар лакхлу. Уж декхарийла я, къаьстта йола указанеш яхкарга а ца хьежаш, ха а ца йоаеш, парте хьалхашка оттадаь декхараш практически кхоачашделга вIаштIехьдаккха, болхлой, специалистий низ резерваш оарцагIъяхара, производства эффективность лакхъяра тIабергзабе.

Юртарча районий партийни конференцей делегатий хьалхарча планера керттера дош да: юрта боахаме парте политика йохаргйоаца лард йола ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъеча практически даьри хьатIадоагIача шера де дезаш хьалхашка латтари фуд хар. Кхетадеш ма дий парте отта а яь, чакхйоаккхаш йолча экономически гIулакхий системах даргдола деррига беркат хьакхачара, юртбоахама цхьа шу ийша ца Iеш. йIаькагIйола ха эшилга. Цхьабакъда ЦК Пленум хинначул тIехьагIа дIаяхача цу лоацача хана а дукха хIама даьд. Цунна тешал ду ханаш хала этта йоллашехь колхозаша, совхозаша, юртбоахама производства цхьадолча доакъоша даьхача толамаша. ХIаьта керттера результат я юрта политически кхетам лакхбалари къахьегама хьинар тIехдалари, шоаш хьийгача къих хьахулачунца бола колхозхой, совхозий болхлой, специалистий безам лакхбалар. Партийни конференцеш декхарийла я ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра гIулакхий принципиально,— гIулакхаца мах бе, хьатIадоагIача шера кхы а дукхагIа юртбоахама продукташ яхара, хIара колхозеи совхозеи экономика чIоагIъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме боккха гIа боаккхаргболаш долча гIулакхий шоай районашка мегаргйола хаьдда программа оттае.

Конференцешка йоккха моттиг дIалоацаргья партийни хьалхле лелаяра методаш а стиль а ювцаро. КПСС Централни Комитета ший Пленумий решенешка лаьрххIа аьннад боахама кулгалхоша де дезар шоаш де гIертаягIац партийни комитеташ, цар шоай керттера теркам тIабахийта беза организаторски балха, кадраш харжара, уж дIа-юха нийсъяра, царна кхетам балара, партеи правительстваи директиваш кхоачашъеча тIахьожам лоаттабара, къахьегамхошта луш бола коммунистически кхетам лакхбара. Из лоархIамера принципиальни йола партийни хьалхле лелаяра характер, стиль, методаш къоастаеш йола указани къаьстта боккха лоархIам болаш я райкомашта, горкомашта, цар аппарата.

Конференце делегаташ декхарийла ба шоай партийни комитетийи организацейи организаторски балха кIоаргга анализ е. Къаьстта терко е йоагIа кадраш хоржаш, уж дIа-юха нийсъеш, царна кхетам луш беча балха. Из партийни организацей керттерчарех цхьа декхар, цар керттера йоакхо я. Эггара хьалха нахага гIолла ю партийни органаша ше боахама а общественни а вахара дерригача доакъошка еш йола влияни. Хаьдда дIадаккха деза цхьайолча организацешка хIанз а нийслуш дола техха, къоастадаь хIама доацаш, сихбенна болхлой балха тIа лакхбелга, кадрашца беча балха тIа партийни принципаш телхаелга. Хьалхле лелаеча балха тIа болхлой оттабеча хана партийни организацеша из деза ленински дIадехараша маяххара, уж мел хьаьнала, тешаме нах ба, цар политически кхетам миштаб, гIулакх мишта довз, цар организаторски способностащ миштай, коммунисташта, царца болх беча новкъостащта царех фу хет ха деза.

Вай парте массаза а йоккха теркальй, хIанз я а ю юххьанцарча партийни организацей лоархIам, денал лакхдара. Боккъалдар аьлча, дукхача наха юкъе, предприятешка, гIишлош хьалъеча, колхозашка, совхозашка, учрежденешка болх беш йола юххьанцара организацеш я юкъарчал доацаш парте политика чакхйоахарш.

Юххьанцарча организацешта хьалхле лелаелга тоадара, боахама доал дара кердача система хьалашка цар лоархIам а бехктокхам а лакхбалара дешаша, шеко йоацаш йоккха моттиг лоацаргья партийни конференцей балха тIа. Юххьанцарча организацешца хадданза чIоагIале лувнарца, цар хьинар а денал а дегIадоаладарца ба партийни комитетий балха тIара керттера лостам.

Вай парте низ латт коммунисташ идейность а хьинар а долаш хиларах, уж кхотабенна, организованность а лакхача кхетама дисциплина а йолаш хиларах, дукхача къахьегамхошца цар айхха а кIоаргга а бувзамаш хиларах. ЦК октябрьски Пленум хинначул тIехьагIа хьаена ха коммунистий хьинар лакхдаларца белгалъяьнна я. Миллионаш болча коммунистий сакхетам чухь тIа-тIа чIоагIлуш я ший организаце, коллектива болх бахьан, парте гIулакх бахьан ше бехктокхаме хилара уйла. Цунна новкъостал ду партийни вахара ленински нормаш, коллективно хьалхле лелаяра принцип кхы а чIоагIагIа лелаяро. Партийни организацешка дегIайоагIа парте чура демократи, новкъостий критикеи самокритикеи, коммунисташа вIаши дIадехашдар чIоагIлу.

Конференцей балха тIа гуш хургья хIара организаце, хIара партийни органа болх цIенхаштта ленински нормашеи принципашеи маяххара беш хилара, тIехьа тIайоагIача хана а коммунистий хьинар, самодеятельность лакхлуш а дегIайоагIаш а хилара, парте политика цар чакхъяккхара вай парте еш йола йоакхо.

Партийни конференцешка кIоаргга а массе оагIорахьа а анализ е еза идеологически балха — политически дешара системера занятеш вIаштIехьъяхара, цар идейни боарама, пропагандаи агитацеи, къахьегамхой коммунистически сакхетам лакхбара ерригача формайи средствай эффективноста. Къаьстта теркам тIабахийта боагIаш ба йIаьххача хана партеи халкъои бергболча балха лостам къоастабеш йола ЦК мартовски сентябрьски Пленумий решенеш дIайовзийтара болх.

Шеко яц районни, городской, окружной партийни конференцеш лакха политически боарам болаш чакхъяргхиларах, боахами культуреи хьалъяра эггара хьалхарча декхарашта цар теркам коммунисташтеи берригача къахьегамхоштеи тIабохийтаргхиларах. Партийни конференцеша, КПСС XXIII-ча съезда еча ерригача кийчоно кхы а чIоагIагIа хьинар долаш хулийтаргба партийни организацей болх, вай мехкара дерригa общественни вахар, кхы а лакхъергья коммунизм хьалъечара советски халкъа творчески инициатива.

(24 ноябрерча «Правда» передовой).

Кхоана 145 шу дуз Ф. Энгельс ваь

КЪАХЬЕГАМХОЙ БАЬЧЧА

Дерригача дунен тIарча къахьегамхоша чIоагIа сий деш болча сийлахь-боккхача наха юкъе хьалхарча моттигех цаI кхоач Фридрих Энгельса (1820—1895) — дунен халкъашта юкъерча пролетариата баьчча, Карл Маркса доттагIеи соратники хиннача а Iилман коммунизма теори — обществана коммунистически эргалонаш яр духьа лоаттабеча къовсаме пролетариата низ бола герз цунца цхьана хьанкхеллачоа а.

Марксеи Энгельсеи даь сийлахь-доккха дерригдунен - исторически гIулакх сенах латт аьлча, из латт, — яьхад В. И. Ленина,— капитализм йоханзеи из коммунизмага яланзеи ярг ца хилар цар Iилман анализаца хьахьенха хиларах. Марксеи Энгельсеи хьакхеллай «Коммунистически парте манифест» — марксизм бIарччеи чакхбьннеи хьехам а хинна дIаотташ йола дунен халкъашта юкъерча пролетариата революционни парте хьалхара программа.

Энгельса язъяьй «Коммунизма принципаш» аьнна цIи хеза йола «Манифеста» проект. Цун сийле йолаш да марксистски философеи теоретически естествознанеи, пролетарски парте политически экономеи тактикаи дукха овлангара дешаш цо шийтгара къоастадар. Марксаца цхьана яздьча балхел («Святое семейство», «Немецкая идеология», «Коммунистически парте манифест», кхыдараш), совгIа Энгельса язъяь я «Англерча болхлой классагара хьал», «Анти-Дюринг», «Диалектика природы», «Дезал, частни доалахье, паччахьалкхе хьахилар», «Людвиг Фейербахи классически немецки философе духхи», кхыяраш санна йола гIоръяьнна произведенеш. Сийлахь-воккхача Маркса гIулакх дIахо хьош хиннача цунна белгтала денадера хIама карагIдаьннад, ший доттагIчо дIакхоачаш ца еш йиса «Капитала» шоллагIеи кхоалагIеи томаш кепа теха араяха кийчъяра вахара итт шу дIадаларца. Пролетариата революционни теори кхелла бола Маркси Энгельси цунца цхьана цун баьччаши цун къовсам вIаштIехьбаьхараши хиннаб. ДIаяхача бIаьшерен шовзткълагIча шерашка денз дIаболабаьб цар пролетарски партеш вIашагIйохкара болх, уж хиннаб коммунистий Союза — дунен халкъашта юкъерча эггара хьалхарча коммунистически пролетарски организацена. Дунен халкъашта юкъерча Болхлой Товариществана (I-ча Интернационала) лард елларашь.

Маркс венначул тIехьагIа Энгельс кхы а шийтта шера керте лаьттав дунен болхлой болама, къахетам боаццаш къовсам лоаттабаьб цо болхлой партешта юкъерча оппортунизмаца. Маркса а санна, цо чIоагтIа теркалбеш хиннаб эрсий халкъа революционни къовсам, айхха гIулакхаш леладаьд цо эрсий революционерашца.

Кердача исторически замалахьа Iилман коммунизма теори дIахо дегIакхувлар айхха дувзаденна да Марксеи Энгельсеи гIулакх дIахо кхихьача сийлахь-воккхача В. И. Ленинца.

Марксизма-ленинизма идеяш дегIайоалаяьй КПСС кердача Программа тIа — хIанзарча заман Коммунистически манифеста тIа.

КПСС
XXIII
СЪЕЗДА
СИИНА

ЯХЬЕ БАЬННАБ

Шаьла района Аргунерча аьшкабетонни хIамаш еча комбината коллектива юкъе массанел дикагIа лоархIаш ба арматурни цеха болхлой. Аьшкабетонни хIамашта лаьрхIа басараши полуфабрикаташи хьаеш ба уж.

Хасанов Хьамзата кулгалдеча № 1 йолча бетонщиккий бригада цхьаккха ди дIадодац 1,5-зза план тIеххоачаш ца еш. Цу бригадаца социалистически яхье яьннай Свинцов Павела кулгалду бетонщиккий бригада. Шинна бригада коллективаша цаI шоллагIчоа дукха тIехьа ца юсаш дика къахьег.

Бригадашта юкъе къаьстта дика болх барах цIи хеза ба бетонщикаш Джабраилов Хожа, Бабуева Зура, Бовкаев ХIарон, Юсупхаджиев Батруддин.

Итогашка хьежача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар № 1 йолча бригада коллективо.

Гудермесски гIишлой-монтажни управлене заказах аьшкабетонни турбаш графикал хьалха хьал а яь дIаслар цо.

М. ЕГИЕВ.

11 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Грознески мехкдаьтта чакхдоахача завода коллектив цхьайтта бетта план кхоачашъяь яьлар. Хургйолча парте ткъаь кхоалагIча съезда сийна яхье яьннача цу коллективо сийрда мехкдаьтта продукташ арахецара цхьайтта бетта план кхоачашйир ткъестлагIча ноябре, товарни продукци арахецара план—ткъаь диълагIча ноябре. Иштта кхоачашъяьй бедал чакхъяккхара план а.

Дика пайда хилар завода продукцега дIадодар лохдарахи къахьегама овсарле лакхъярахи. Укх шера цу тIа гIолла 249 эзар сом кходаьд, къахьегама овсарле 102 процент я. Яхье баьннараша юкъе хьалха ба № 1 йолча технологически цеха коллективи (начальник Р. Бычкова), № 4 йолча цеха коллективи (начальник Куравин В. З.).

Л. ФОМЕНКО.

ВЦСПС ПРЕЗИДИУМЕИ ВЛКСМ ЦК БЮРОИ

Духхьашха производстве баьхкача къоначa болхлошта професси караерзаяра, овсарле йолаш къахьегара, толаме дешара хиланза даргдоаца хьалаш хулийтилга, царна унахцIена быт а сакъердаме салаIар а вIаштIехьдоакхилга. Профсоюзни комсомольскии организацешта хьалхашка цу тайпара дола декхар оттадаьд ВЦСПС Президиумои ВЛКСМ ЦК Бюроси тIайийцача соцам тIа.

Дуккхача предприятешка, белгалду цу решене тIа, кхувш боагIараш балха дIайибара юкъе хIанз а цIенхашттара кхоачамбоацараш да, во чакхдоах царех нийса къахьегама пайда ийбара тIахьожам лоаттабелга. Цхьацайолча профсоюзни комсомольскии организацеша мела леладу производстве уха кагирхой кхетамца кхебелга, уж коллективай общественни вахара юкъе увзац, дешара а салаIара а дола хьалаш хилийтара кIезига йоакхо ю.

ВЦСПС Президиумои ВЛКСМ ЦК Бюроси профсоюзий советаш, профсоюзий централни, республикански, краяй, областий, фабрично-заводской комитеташ, комсомола райкомаш, горкомаш, обкомаш, крайкомаш, союзни республикай ВЛКСМ ЦК декхарийла яьй юкъара дешар дешача школашкареи профессионально-технически училищашкареи духхьашха производстве баьхкача кагирхой чIоагIагIа терко е.

Предприяте уха кхувш боагIараш, массе а хана хIана дац аьнна, хьалха латтача цехийи бригадайи коллективашка хьежабе беза, кердабарий даима йоакхо еш, професси харжа а из Iомаяь караерзае а царна новкъостал деш хила деза. Чакхдаха доагIа торжественни лоаттаме заводской пропуск дIалулга, разряда тIа воаккхилга, эггара хьалха сменни задани кхоачашъяр, эггара хьалхара алапи эцар, ший цIерах йола инструмент дIаялар белгалделга. Къаьстта а уйла тIаахийта еза кхувш боагIараш идейно-политически кхетамца кхебара, уж болхлочун сийлеи, ший предприяте сийи деш хилара, коллективана а обществана а хьалхашка бехктокхаме хилара лакха уйла йолаш хургболча тайпара кхебара.

Комсомола комитеташ, профсоюзий советаш а комитеташ а декхарийла я къоначa болхлой къахьегама а быта а хьалаш тоадара даима йоакхо еш хила, къахьегама законодательство леладарга хоадамболлаш чIоагIа хьежа, кхувш боагIараш халачеи унахцIенонна зе дечеи балхаш тIа ца уттабайта, царга йиллача ханал совгIа, бийсашка болх ца байта. Профсоюзнийи комсомолеи декхар — къона болхлой технически Iомабелга вIаштIехьдаккхара дукхагIа уйла тIаухийтилга да.

Профсоюзнийи комсомолеи комитетий лоархIамера декхар, — белгалдоах соцам тIа, — предприятей администрацеца цхьана кадрови болхлоша, производства хьалха латтараша шоаш къаьстта кердабарашта шефал леладелга вIаштIехьдаккхар да. ЛоархIам болаш да шефал леладераша къоначa производственникий къахьегам вIаштIехьбаккхара йоакхо яь ца Iеш, шоай хьокхамца уж советски болхлочун йоккхача цIерах доккхал дара, шоай професси дукхаезара уйла йолаш кхебеш хилар а.

(ТАСС).

СИХДАЬД БУРУВ ТОХИЛГА

Старогрозненски кIоарга бурув деттача контора чуйоагIача коммунист нов. Свинцов Степан Марковича кулгалдеча бригада коллектив къаьнача мехкдаьтта майда тIа № 644 йолча скважинана кIоарга бурув тохаш я. 4400 метр я цун лерхIаш йола кIоаргал.

Ноябрь бетта 142 метр эггара халагIа йолча лоаман порода бурув техар бригадо. Деррига 3764 метр теха баьннаб уж хIанз. Ялхи ворхIи дюйм йола комбинированни болата колоннаш Iочухеца кийчлуш я бригада 3764 метрага кхаччалца. ТIаккха майрра бурув тоха болалургба уж лакхарчеи лохерчеи мелови тIоанашта.

Парте ткъаь кхоалагIча съезда сийна яьржача яхье хьалхле лелаю Епифанов Георгий керте латтача сменас. Иштта дика болх беш я Баскаков Иван керте латта смена а.

Шоай болх лерттIа дIабахьарца чIоагIа новкъостал ду бурув деттарашта лоабата маркхалга хьежача лаборанткаша Чумакова Марияси Нилуткина Валентинаси. ЧIоагIа раьза ба бурув деттараш оборудованена ремонт еча слесара Евсенев Михаила. Цун бехках цкъаь-цкъа сецадац балхаш.

Бурув тохара темпаш сихъяраи, реагенташи электроэнергии кхояраи ноябрь бетта ворхI эзар сом кходаьд бригадо. Парте XXIII съезда кийчдеча совгIатех цхьа дакъа да из.

А. ТИЩЕНКО.

Лаьтта аьха даьннад

Урус-Мартана района «Гехинский» совхоза аха дезаш 2240 гектар лаьтта дар. Свеклаи, хьажкIаши, тхьамкеи, бобови культураши дIаезаш дола лаьтташ хьалхехьа а аьха даьннад. Социалистически яхье / а баьнна шоашта эзар гектар лаьтта аха енна план кхоачашйир цу совхоза цхьоалагIча отделене коллективо. Иштта лаьтта ахара план кхоачашйир шоллагIчеи, кхоалагIчеи отделеней коллективаша а.

БIаьсти дIадуврголча ялаташта лаьтта оахаш хIара гектара 2 центнер кхоачийташ суперфосфати, 45 килограмм калийни удобрении тессай цар. Укх шера совхоза ийцай кхашта удобренеш етта лакха къахьегама овсарле йола «РУ-40» аха ялх машин.

Зябь оахаш дика къахьийгад механизатораша Сардилов Хасеи Мусаев Рамзанеи. Цар хIаране дийнахьа 250—290 гектар лаьтта оахар, хIаьта Даудов Iаьласи Шидаев Зайндеи «ДТ-54» яхача тракторашца хIаране дийнахьа 300—350 гектар лаьтта оахар.

П. НОВАКОВ, агроном.

ЯХЬО ХЬИНАР СОВДОАХ

Таханарчул кхоана дукхагIа арахецаргья продукци яхача девизах болх беш я Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода установкай коллективаш. Шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь йоаржаяьй цар. Цу яхье хьалха латтачарех я Широков Иван керте латтача № 25—1 йолча установка коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецара цхьайтта бетта план 4-ча ноябре кхоачашъяьй цо. Толамца хIанзлехьа кхоачашъяьй ноябрь бетта план а. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера паччахьалкхенна кходаь ахча 89 эзар совгIа сом да.

Иштта дика къахьегаш я нов. Белов Андрея кулгалду № 25—2 йолча установка коллектив. Цхьайтта бетта план 15-ча ноябре кхоачашъяьй цо, хIаьта ноябрь бетта план а кхоачашъяьй установка технологаша. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера паччахьалкхенна кходаь ахча 170 эзар совгIа сом да.

КПСС XXIII-ча съезда сийна шера план 29-ча ноябре кхоачашъе лерхI технологаша.

Ч. САМИЕВ.

РЕМОНТ СИХА Ю

Наурски района «Терский» яхача жа леладеча совхоза мастерскеша диззача шера юртбоахама техника ремонт ю узловой методах.

Системаши машиний механизмаши дIачутел тайп-тайпарча цехашка. Лакха говзал йолча болхлошка тел электрооборудовани, топливни аппаратура, двигателаш, кхыйола деталаш.

Къахьегама овсарле лакха йолаш къахьег укхаза Куканов Алексей Михайлович керте латтача, бригада членаша. Балха хьокхамаш лакха хиларах коммунистически къахьегама коллектив аьнна сийлен цIи еннай бригада. Къаьстта дика къахьег механизма деталаш меттаувттаеча токараша И. Анниковеи Г. Мокроусовеи.

ХIанзлехьа ремонт а яь мастерскера араяьккхай 13 трактор. ЙиълагIча квартале тракторашта ремонт яра план дукха хIама ца эшшаш 60 процент кхоачашъяьй.

А. ЛИСОВ.

СИЙЛЕН ЦIИ

Дунен шоллагIча тIема шерашка германски фашизмана духьаларча советскии чехословацкии халкъий цхьанарча къовсама юкъе хьинаре дакъа лоацаш хиларах а ваьча дийнахьа денз кховзткъе итт шу дизарца дувзаденна а СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Чехословацки халкъа эскара инаралах Людвик Свободах, цунна Ленина ордени «Дошо седкъа» яха медали а луш, Советски Союза Турпала цIи тиллай.

(ТАСС).

Шерра социалистически яхь йоаржаяьй Грозненски крекинг-завода установкай коллективаша семилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Хьалха латт нов. Овсянникова кулгалду № 1—2 йолча установка коллектив. Цхьайтта бетта план 25-ча ноябре 110,3 процент кхоачашъяьй. Планал совгIа арахийца продукци массехк эшелон я. Къаьстта дика болх беш ба технологаш нн. Семенов, Идрисов, Захаров, кхыбараш.

Сурта тIа: оператора гIонча Семенов Борис, оператор Идрисов Махьмад, воккхагIвола оператор Захаров Иван.

И. Плиева сурт.

ХАННА А ХАЛКЪА А ХЬАЛХАШКА БЕХКТОКХАМЕ

25 ноябре СССР кинематографистий ЦхьоалагIча учредительни съезде йолаеннача дискуссена юкъе йоккха моттиг дIалоац Сийлахь-боккхача Октябрь 50 шу дизари В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз бIаь шу дизари санна йола исторически ханий йовкъаш тIакхоачаш латтача хана советски экрана говзашта хьалхашка латтача хьалхарча аргIан декхараш. Дерригаш а цхьа уйла йолаш да делегаташ дуъкъамаьлаш: хано декхарийла ду йоккхача идеяй, новаторство йоалла произведенеш хьае.

Къамаьлаш даьраша цунца цхьан ханна доацкхар эсала фильмаш араювлара бахьанаш а. Актераша эггара лоархIамегIа дола цун бахьан лерхI фильма соавтора — экрана тIара образ яхоллачун кхоачамбалла уйла еш ца хилар. Студешка лелае яьннача дукхача хьале телха йолча актерацарча балха практиках лаьца дийцар Б. Андреева. С. Столярова белгалдаьккхар режиссераши актераши дукхалга диллача цхьатарра ца хилар боккъала а цецваллал долга: мехка киностудешка болх беча 878 режиссера верригa а 475 киноактер мара кхачац! Специалисташ, аьлар цо, дика доал деш лелабелга хьех вайна КПСС ЦК сентябрьски Пленумо. ХIаьта а, бакъдараша хьахьувкхаш махиллара, потребитела — киностудей кулгалхоша — башха терко яц къонача актерий.

Ленинградски режиссера Г. Кузинцева дувцар советски кино гуманистически турпалереи традицеш шоаех хьахинна боккъаларча белгалонех лаьца.

Массава а санна, Киргизе кинематографистий Союза председатель Чингиз Айтматов а сагота ва сакъердаме йоаца, цкъаза кхетаме йоаца кинофильмаш сел дукха мичара ухаш йола яхача деша. Оратора хетачунга диллача советски кинематографи таханарча деннаца а кIалхарйоалалуш яц «картинаш кIезига хилара юкъах» йисача тIехьаленах.

Халкъа духовни вахар — из я художника вдохновени хьадухъювла моттиг, аьша, белгалдаьккхар Грузе кинематографистий Союза хьалхарча секретара С. Долидзе.

Съезда делегатий уйлан юкъ моттиге яр кинодраматурги а. Лакха художественни сценаре йоакхо йолаш дар украински викала А. Левада къамаьлa. Киносценарий — кхычар санна бокъо йола литература тайпа да, йоахар оратора, хIаьта практике кинодраматурги дукхача хьале цун хулла я. Цо дийцар дукха редактораш кинодраматурга сов хьинаре Iоткъам лоаттабе гIерташ хилара хьакъехьа дола бакъдараш. Царна хетачунга диллача, сценарий литературни бедал а я, из «тIехьатетта» эзаш а я.

Тахан съезде къамаьл дир СССР Министрий Совета кинематографена йолча Паччахьалкхен комитета председателa А. В. Романова.

26 ноябрь — съезда балха тIеххьара ди.

Лакххехьарча Совета VI сесси

Укх деношка Нохч-ГIалгIай АССР кхоэлагIа хержача Лакхехьарча Совета аргIанара ялхлагIа сесси хилар. Сессе йийцар «Республикерча кхензабарашта юкъера безнадзорности зуламашделгеи дIадаккхара де дезараш» яхача дешах йола Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела нов. Кодзоевай доклад.

Содоклад йир халкъа образованеи культурни дешайи дилла йолча Лакхехьарча Совета комиссе председатела нов. Золотухинас.

Цул тIехьагIа 13 саго дакъа а лоацаш пренеш хилар.

Дийцача дешах лаьца соцам бир сессе.

Иштта тIайийцар сессе Нохч-ГIалгIай АССР Конституце (Керттерча закона) 44-гIча статьяна юкъе хувцамаш дарах дола закони «Школа вахарцара бувзам чIоагIбарахи Нохч-ГIалгIай АССР халкъа образоване система дIахо дегIайоалаярахи» болча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета соцама 5 статьяна юкъе кIезиг-дукха хувцамаш дарах бола соцами.

Сессе балха хьакъехьара отчет аргIанарча номер тIа хургья.

КАГИРХОШТА — КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Кагирхой коммунистически кхетамна кхебара гІулакха боккха болх чакхбоах «Знание» яхача общества Сунженски районни организаце. Районе вІашагІа а елла болх беш я лаьрхІа йола кагирхошта юкъерча балха секци. Цун председатель ва комсомола райкома секретарь Саралиев Шарип. Секцена юкъе 35 саг ва, царех 28 саг «Знание» яхача общества членаш а болаш. Секце чухьа болх беш кхо совет я: общественно-политически знаней, культуран бытен, атеистически балха йола советаш.

Укх шера дІабахача 10 бетта района кагирхошта 415 лекци йийшай. Апрель бетта районни культура ЦІагІа а кинолекторешка а чакхдаьхад В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 95 шу дизара хетадь «Ильича гІулакх дІахо дахьа дезараш шо да» яхача темах йола произведенеш ешилга. Цул тІехьагІа хилар фашистски Германи эшаэь 20 шу дизара хетаяь йола кхо ноахал вІашагІкхетара сайре.

«Знание» яхача общества членаша района кагирхошта йийшай укх темаех йола лекцеш: «Советски Германца кийчдаьча Низий сийлахьара тІема традицеш», «Комсомол — Советски паччахьалкхен обороноспособность чІоагІъяра йола Коммунистически парте хьинарера гІонча», «Турпалаш бовш бац», «ТІема байракхаша дувц», «Советски бІухой хІара деннара турпале гІулакхаш», «Граждански тІемен Сийлахь-боккхача Даьхен тІемен шерашкара комсомольций а кагирхой а турпалера гІуланхаш».

Даима болх бу допризывника лекторе. Цига массе а хана еш общественно-политически, тІема-патриотически, медицински, Іилма-атеистически знаней хьакъехьара лекцеш.

Культурно-бытовой совето август бетта пионервожатешцеи юххьанцарча классай хьехархошцеи сайре йир «Берашта—сакъердамера салаІар» яхача темах.

Боккха болх бу Сунжерча комсомольски гІулакхий летопись оттаеш болча Орджоникидзевски юкъерча школа комсомольцашен кагирхошеи. Цар хьоашал техад цига эггара хьалхагІа хиннача дуккхача комсомольцашца, царна дайзад вай Даьхенна хало тІалаьттача хана цар деш хинна боккъала башха гІулакхаш.

Чакхдаьхад коммунистически къахьегама ударникашца кагирхой вІашагІбеттабалар, диспуташ, тематически сайренаш елга, даьча берашта торжественни регистрацеш яра деношт, кердача советски оамале саг йоалаяр, и. кх. дІ.

Атеистически кхетамца нах кхебара балха вахарцара бувзам чоалхане а дуккхача тайпара а ба, хІаьта из эггара хьалхагІа кагирхой лекционни пропагандана юкъеувзарца увттабу.

Лектораш дикагІа Іомабе, цар говзал дегІаккхувла гІерташ я общества районни организаци. ХІаьта волалуш вола лектор ший низех бІубенна хилийтара, аудитори шийга ладувгІаш хилийта из Іомавалийтара цунна гІо делга боккхача лоархІаме а да.

Іилма - атеизма, Іалама-Іилмай знаней хьакъехьа йола 256 лекци йийшай. Атеизма хьакъехьара лекцеш хадданза массе а хана еш Первомайскерча слюдяной цехерча мехкараштa, Орджоникидзевски станицерча модай ателье, Ленина цІерахча колхоза шурий-товарни ферме, Нестеровски Ассински станицай культура цІеношка. Лектораш-атеисташ ба Хашиев Тайсам, Сулиманов Жамарза, Саралиев Шарип, Халдыхороев Элудии, Кагиров Йоакъуб, Чаниев Іабдурахьман. Къона лектораш-атеисташ Первомайски юкъерча школа хьехархо Чаниев Іабдурахьмани Серноводски юкъерча школа юххьанцарча классай хьехархо Кагиров Йоакъуби КПСС райкома Сийлен доска тІа баьхаб.

Первомайскерча, Оалкамарча, Мужечарча кхалнаха а мехкараштa а даима лекцеш ешаш я къона лор Болдырева Любовь Васильевна. Цо ешача лекцей тематика дуккхача тайпара я: «УнахцІена вахар бахьанера къовсам», «Кхалсага — къахьегама гигиена» «Бераштa инфекционни лазараш ца хилийтара бола къовсам», и. к. дІ.

6 октябре хьайийлай кагирхой клуб. ХІанзлехьа цига йийшай «Хозанен дунен чу», «Сергей Есенина вахари литературни белхи» яха лекцеш, П. И. Чайковский дагавохара хетаяь сайре яьй, «Третьяковка залашка гІолла» яха беседа яьй.

«Ширача замах дисача воча гІулакхашца кагирхоша лоаттабу къовсам» яха тема а йолаш йола кагирхой сходаш яьй Серноводске, Ассинске, Троицке, ЧамелгІе, Краснооктябрьске, Карабулаке. Каст-каста доттагІала сайренаш чакхйоах Серноводски юртбоахама техникуме.

В. ГОРБАТЕНКО,
«Знание» яхача общества Сунженски районни организаце бехктонхама секретарь.

ЮКЪМОТТИГЕРА ДЕКХАР

Шелковской районерча № 3 йолча СМУ юххьанцарча партийни организаце белггалара болх бу кадрашта кхетам балара, цар квалификаци лакхъяра, общеобразовательни дешар дешийтара.

1965 шера укхаза шоай низашца кийчбаьб 30 саг совгІа трактористаш, экскаваторий машинисташ, слесараш, токараш, газосварщикаш. Машинистий экскаваторий дешар деша вахийтав 10 саг. ХІанз институташкеи техникумашкеи заочно дешаш 23 саг ва. Болх беча кагирхой сайрийнарча школе дешаш 32 саги СМУ-3 начальник нов. Тужиков пропагандист а волаш йолча партийни политически дешара система школе дешаш 13 коммунисти ва.

Производстве хьалха латтача 43 сага коммунистически къахьегама ударник яха цІи еннай. Общественни къахьегаме дика хьокхам тел лоархІамера профессех йолча итташ болча болхлоша. Царна юкъе ба экскаваторщикаш нн. Блужини Алхазурови, бульдозерист нов. Терещенко, скреперисташ нн. Пономаренкои Балухи, маляр нов. Медяник, каменщик нов. Макаров, кхыбараш.

Болхлошца хан-ханнахьа беседаш ю коммуниста, экскаватора машиниста нов. Сехина, комсомольца, тракториста Бурлаков Павела, коммунисташа нн. Дедюкина, Дзензела, кхычар.

Во бац болх СМУ-3 коллектива. 1965 шера 1-ча сентябре кхоачашъяьй цо ворхІ шера план, хІаьта шийн низашца де дезача балхий 10 бетта план кхоачашъяьй 115 процент, цу даькъе лаьттанцарча балхий план — 130 процент. Уж дерригa гІулакхаш бахьан долаш 1965 шера шозза республике хьалха латтаращца хиннай СМУ-3 коллектив, хІаьта Октябра сийна лаьца хиннача социалистически яхьа итогаш дика хиларах республикански сийлен Доска тІа яьккхар из.

Цхьабакъда, хІана, парте а дерригача вай халкъо а коммунизм хьалъяра доккхийи чоалханен декхараш кхоачашдеш латтача хана керда саг хьалкхевара хьакъехьара керда кхы а доккхагІа дола декхараш латт боахамий кулгалхошта, партийни организацешта хьалхашка.

Цу даькъера цхьадола кхоачамбоацараш да СМУ-3 партийни организаце балхаца. Кадраш хьалкхеяра беча балха юкъеэзаяц укхаза партийно-паччахьалкхен тІахьожама комитета новкъостал ду группа, профсоюзни комсомольски организацеш. Лекционни пропаганда шерра йоаржаяра «Знание» яхача общества юххьанцара организаци вІашагІъеллаяц. Политически балха юстара лаьттай инженерно-технически персонал, агитаторий коллектив зІамига я, цу тІа а агитаторех дукхагІа бараш болх беш а бац.

Дуккхача участкай начальникаш, мастераш, балхаш дайтараш, механикаш нахаца лерттІа болх беш бац. Газеташ хан-ханнахьа кхахьац участкашка, къахьегама листокаш араяхац, вагончикашка радио яц, бригадаша лелаьяча социалистически яхьа итогаш яц.

Управлене къахьегама дисциплина телхаеш прогулаш еш, техника сеца лоаттаеш, корта бохо малараш мелаш, авареш еш моттигаш я. Дисциплина во йолаш ва, масала, прораб Чихольский. Шийгара отпусках а ваха, 11 ди тІехьа а ваьнна мара балха юхаванзар из укх шера. Нарядаш ханнахьа кхоачашъяц мастера Базоркина. Тракториста Шабалкина укх шера сентябрь бетта, малар а менна цхьаннега ца хоатташ ший гІулакха дІа а йига трактор лелайир. Цу тайпара гІулакхаш кхы а хиннад.

Укх шера 10 бетта 40 сага административни бехк баьб, цу даькъе 10 саг инженерно-технически болхло а волаш. Цу гІулакхаша хьахьокх кадраштцара болх тоабе безаш хилар.

СМУ-3 кадраш кхеярах дола дош, тхона хетачох, партийни собране, инженерно-технически болхлой совете дувца деза, хІаьта нахаца бу болх тоабергбола гІулакхаш вІаштІехьдаха а деза.

СМУ-3 гІулакхашта доал дара дукхагІа юкъеоза беза болхлой, цар яхачунга дукхагІа ладувгІа дева.

Къаьстта уйла тІаьхьйита еза вай парте XXIII-ча съезда сийна лаьцача яхьо хІара участкагара, бригадагара доагтІаш дола совгІат луьрголаш болх вІаштІехьбаккха. Из — хІара коллектива сийлахьа декхар.

Д. ТЕРЕНИН,
КПСС Шелковской райкома политически дешара кабинета заведующи.

Грозненски кога гІирс беча фабрика Мурдалов Султана кулгалдеча № 6 йолча цеха коллективо къаьстта дика къахьег семилетка тІеххьарча шера. Чурча кхоачамех бизза пайда а эцаш цу коллективо къахьегарах укх шера цхьа бутт дІабахабац цо бетта план тІеххоачаш ца еш. Кога гІирс арахецара итт бета план 111,3 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша. Планах лаьрхІачул совгІа арахийцаб 516 пар модельни кога гІирс, вешта аьлча планал совгІа арахийца продукци 9030 сома маьха я.

Ийдархой дикагІа безам тІагІоргболаш хьабу кога гІирс. Цу даькъе производствана юкъекхухь кердадараш. Масала, укх шера балха юкъейихьай керда ши модель. Цо паччахьалкхенна баь пайда массехк эзар сом ба. Цул совгІа балха юкъейихьай иттех рационализаторски предложенеш, цо а боккха пайда баьб паччахьалкхенна.

КПСС XXIII-ча съезда сийленца накъа бахара керда социалистически декхараш тІа а ийца шера план 29-ча декабре кхоачашъе дош деннад цеха болхлоша. Планах лаьрхІачул совгІа арахецаргба 440 пар гаргга кога гІирс. — Цул совгІа тІадоагІача шера хьалхарча квартала план 28-ча марта кхоачашъергхиларах дог тийша я тха коллектив, — йоах нов. Мурдалова. Арахецача продукце дикал лакха хилийтара а боккха къовсам лоаттабу цеха болхлоша. Съезда сийна 1966-ча шера хьалхарча квартале планал совгІа цхьа процент дукхагІа арахецаргья цхьоалагІча сортах йола продукци. Цу гІулакхо вІаштІехьдоалийтаргда паччахьалкхенна 340 сом ахча кходе.

Уж декхараш толамца кхоачашдара хІара сменах норма 130—140 процент кхоачашъеш, хьинаре къахьегаш ба ни. Никенелова Люба, Антонов Александр, Орлова Феня, кхы дуккха бараш а.

Сурта тІа: Никенелова Любас баьча кога гІирсага хьожаш ва цеха начальник Мурдалов Султан.

И. Плиева сурт.

КЪАХЬЕГАМХОША СИЙ ДУ

ЧІоагІа дездир Михаил Иванович Калинин ваь 90 шу дуза ди Наурски района М. И. Калинина цІерахча совхоза болхлоша.

Из ди дезде вІашагІкхийттача наха докладаши беседаши йир агитатораша.

Сайре чакхйоаллаш самодеятельносто концерт оттадир.

В. ПОПОВ.

Хозеи дикеи хІамаш тег

Грозненски № 5 йолча хІамаш тегача фабрика болхлоша къаьстта дика къахьег семилетка тІеххьарча шера. Укх бетта хьалхарча шин декада заданеш 105 процент кхоачашъяьй цар. Планах лаьрхІачул совгІа хІанзлехьа тийга хІамаш пхи эзар гаргга сома маьха я.

Хьинаре къахьегаш я коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаю Дробышева Зоя Васильевнас кулгалду смена. Цу смена болхлоша тегараш маІача наьха кочамаш я. Итт бетта план 108,2 процент кхоачашъяьй цар, хІаьта октябрь бетта план 112 процент кхоачашъяьй. Укх бетта къахьегама темпаш кхы а лакхъяьй смена болхлоша. — Хьалхарча шин декада заданеш 120 процент кхоачашъяьй тха коллективо, — аьлар Зоя Васильевнас.

Мишта вІаштІехьдоал шун иштта лакха къахьегама толамаш даха аьнна даьча хаттара жоп луш, цо аьлар: «Тхоца яхье яьнна я коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаю нов. Саркисова кулгалду смена. Хьалхара моттиг бахьан долаш чІоагІа къовсам лоаттабу тха шин смена. Цу гІулакхо дентара денга совдоах тха къахьегама толамаш».

Къахьегама овсарле лакхъяра дукха кердадараш балха юкъекхухь фабрика сменаша, къаьстта цу смене а кхухьаш.

Тегача хІамай дикал лакха хилийтара болх а дика вІаштІехьбаьккхаб смена. Цахаддаш тІахьожам лоаттабу тегача хьамашта браковщица Казанкова Лилия Семеновнас. Нагахьа кхоачамбоацар нийслойя, сиха из дІадоаккхийт из барзкъа тийгачунга, хІаьта доккха кхоачамбоацар нийслойя, брак йоацаш продукци арахец яхача аттестата юкъера цхьа талон дІайоаккх. Цул совгІа премена лаьрхІа ахча лац брак йоацаш хІамаш тийгараштa мара. Нагахьа массехказа моллагІча болхлочо тийгача барзкъаштa юкъе кхоачамбоацараш нийсделча балха разряд лохъю цун. Боккха пайда баьннаб смена болхлой тикашка а ухаш, шоаш тийга хІамаш дІа мишта эц хьежарах. Ийдархоша еш йола замечанеш балха юкъе кхы ца нийсъялийтара ерригa торонаш оарцагІйоах цар. Цу мероприятех боккха пайда баьннаб. Укх шера нагахь моттиг нийсъеннаяц тийгача кочамашта юкъе брак йолаш.

Сменера хІара кхоалагІвар общественни болх беши дешаши ва, — аьлар Зоя Васильевнас. Масала, Усманова Бэлла райсовета депутат я, смена профорга декхараш кхоачашду, цул совгІа сайрийнарча школе цхьайттлагІча классе деша ягІа из. Иштта дешаши комсорга декхараш кхоачашдеши я нов. Куликова. Сменацара ялх болхло я коммунистически къахьегама школе дешаш. Царна цига йовзийт дикагІбарий опыт, производства экономика, хІаьта цар смена болхлошта дІадовзийт уж дикадараш. Цунца лакхлу балха говзал. Иштта барттайна, цаІ массанена тІехьа массава а цхьаннена тІехьа яхача коммунистически принципах болх беш я дуккхача къамех болча нахах латта смена коллектив.

КПСС XXIII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта укх шера план 25-ча декабре кхоачашъе лерхІ смена коллективо, хІаьта тІадоагІача шера хьалхарча квартала план съезд хьаеллача денга кхачалехьа кхоачашъе социалистически декхараш тІайийцад цо. Уж декхараш толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба нн. Холодова Зинаида, Евлоева Макка, Чиканова Алиса, кхыбараш. Царех хІаране сменах норма 115—120 процент кхоачашъю.

Б. КОСТОЕВ.

КЪАХЬЕГАМА УДАРНИК

Грозненски станце весовщик а волаш товарни коа болх бе волавелар Ирбашев Дауда Хас-Махьмад, цул тІехьагІа поездаш приемка еш хилар, хІаьта хІанз, болх беча кхоалагІча шера станце къилбаседа парка дежурни хила кийчлуш ва. Дукха веза из станце коллектива нахаца Іымерза, балха тІаккхувш, тІадиллар дика кхоачашдеш хиларах.

Юкъера школа ше яккхарах кхоачамбаь ца Іеш Ростоверча машиннаькъа транспорта инженерий институте дешаш ва Ирбашев Хас-Махьмад.

Ший балха декхараши производственни заданеши дика кхоачашъярах дуккхаза ахчан премеш тийннай Хас-Махьмада, коммунистически къахьегама ударник ва из. ХІаьта дукха ха йоацаш парте членалла хьайийцав из станце коммунисташа, хІанз партийни бюро член ва. Станце ерригача коллективаца цхьана къахьегама вахте эттав Ирбашев Хас-Махьмад парте ткъаь кхоалагІча съезда сийленца накъавахара.

Г. АНОХОВ.

ДИКАЧА ПРОБАХ ДОЛА «ІАЬРЖА ДОШУВ»

АЛЬМЕТЬЕВСК, 22 ноябрь. (ТАСС КОРР.). Ер шу хьадоладелча денз хихи тухахи цІендаьча мехкдаьтта пхи бІаь эзар тонн еннай мехка татарски мехкдаьттахоша. Республике болх бе йолаеннай шера ялх миллион тонн хиллал долча мехкдаьттана комплексни кийчо еш йола карабашски установка. Цо эггара хьалхара продукци еннай. Из болх бе йолаялийтаро Татарега йиш хулийт укх шерре а ткъаь пхиъ миллион тоннага кхаччалца дола мехкдаьтта хихи тухахи цІенде.

1966 шера дикагІча пробах долча ткъаь кхойтта миллион тонн «Іаьржача доше» лургья Татаре. Цун доккхагІа дола дакъа «Дружба» яхача трансевропейски мехкдаьтта провода чу гІолла гІоргда.

ХІанз болх бе йолаялийта кийчъеш я шера массехк миллион тоннана комплексни кийчо е низ кхоачаргболаш йола Кама-Исмагиловски установка.

Боккхача наькъа ЭТАПАШ

Антон КОЧИНЯН,
Армянски ССР Министрий Совета председатель.

●

1920 шера 29 ноябре Советски Іаьдал оттадир Армене. Дуккхача бІаьшерашкарча цун исторе керда зама йолаелар. Боккха никъ ба цу хана денз тха республико чакхбаьккхар. Хьалха тІехьайиса паччахьа Россе юстара улла колониальни моттиг хиннача Арменех лакха культура, дегІаена промышленность, тоабенна юрта боахам бола республика хиннай. Укх шера цхьан дийнахьа арахец оаха дерригача 1920 шера хийцачул дукхагІа продукци.

Цо хьахьокх къаьнарча стройгара къонача советски Арменега кхаьчар мел эсала дакъа дар. Республике промышленность вІалла я а яцар, доазол дехьарча концессионераша доал деш хинна Алавердереи Кафанереи йоккха йоаца доаман рудни предприятеш, Ереванера йоккха йоаца коньячнии консервнии производство, цхьа массехк кагий мастерскеш мара.

Долла хІама а керда хьаде дезаш дар. Цу доккхача а халача а гІулакха тхона новкъостал доаттадора Советски Союза республикай къахьегамхоша, къаьстта а сийлахь-доккхача эрсий халкъо.

Ший дуккхача бІаьшерашкарча исторегІа армянски халкъо хьаяьй Іалаьмате йІаьхий ший къама тайпара йола культура. Дерригача дунен тІа йовзаш я Матенадаран—дІаяхача къаьнача ханара армянски рукописаш лораеш йоадо моттиг. Цига гулдаьд 10 эзарнел тІех уникальни манускрипташи бІаь эзар гаргга армянски документаши. Цу материалех пайда ийбу советски Іилмахоша ийбаь ца Іеш, доазол дехьарча дуккхача Іилмахоша а.

Советски Іаьдало армянски халкъага торо хилийтар цІаккха а ца хиннача тайпара къаьга ший творчески денал хьахьокха а вошал долча кхыча халкъашца оагІув а болаш экономикай культуран дерригача доакъошка керда толамаш даха а. Из дІахьокха йиш я эзараш долча къаьгача масалашца, цхьабакъда, вай массехк мара доаладергдац.

Ленинакан — йоккхалга диллача Армене шоллагІа город. 1924 шера укхаза текстильни производство йиллаяр. Къоначa предприяте кІадай юххьанцара бІаьш метраш арахийцар В. И. Ленина могадарах Вичуга яхача эрсий городерча ткачаша яхкийтача станокашца. Тахан Ленинакан — республика йоккха промышленни а культурни а центр я. Укхаза текстильни комбинатал совгІа болх беш я машинаш хьаю, станокаш хьаю, приобраш хьаю, кхыйола итташ предприятеш. Цар продукци СССР-е яйза ца Іеш, доазол дехьарча дуккхача мехкашка а йовзаш я.

Массехк шу хьалха Карадог яхача азербайджански местечкера Армене кхоачаш йола газопровод йиллай. Цунах «доттагІала трасса» аьле цІи йоах тханцига. Азербайджански газах из доагор махиллара ийбаь ца Іеш, химически промышленноста йола бедал махиллара а пайда ийбу.

Кхо бІаь гаргга йолча Советски мехка предприятеша оборудовани кийчйир Кироваканерча искусственни хьоасан завода. Шоай аргІанна Армене къахьегамхоша эрсашца, украинцашца, азербайджанцашца, латышашца цхьана хьалйора волжски гидростанцеш, карадерзадора целинни лаьттаги, хІаьта хІанз Іалаьмате йоккхий сибирски гидроэлектростанцеш хьалъеш а ба уж.

Укх тІеххьарча ворхІ шера республике продукци арахецилга шоззанел тІех алсамдаьннад. Болх беш йолча предприятеех дІакхийттай 280 хинна ца Іеш керда заводаш, фабрикаш, гидростанцеш, йоккхий цехаш. Хьаде доладаьд 600 хинна ца Іеш керда продукце тайпаш.

Низ бола энергетически база я Армене. Республика сага сих эшача гІулакхашка дІаухийт Итале, Франце, Японе, кхыча дегІадаьккхача капиталистически мехкашка ухийтачул дукхагІа электроэнерги. Армене химически промышленносто 140-нел тІех тайпа продукци арахец хІанз.

Тханцига хьа а хинна, гІордаьнна чІоагІа дегІаух Армене вІалла а хиланза дола производства доакъош. Царех да приобраш хьаяр, радиоэлектроника, электроника санна дараш. Цунца цхьан ханна йоккха уйла тІаухийт оаха халкъа потребление продукташ хьаеча яйгачеи кхачани промышленноста. Иштта шеръеннай тха традиционни производстваш: коньякаши чхьагІараши, консерваши кІувсаши, чилла, кога гІирс, мебель арахецилга.

Армения — дунен халкъашта юкъерча дуккхача выставкай, ярмаркий даиманара доакъашхо я. Тха предприятей продукци доазол дехьа дуккха а дІайеш я. 1957 шера из ухийтар дунен 20 мехка, хІаьта 1965 шера — кховзткъе итт гаргга болча мехка.

ХІаьта юрта ма доккхий хувпамаш хиннад меттахь! Каналашка гІолла хий дахар йІовхало садукъача аренашка. Цо низ болийтар дІайийна хІама хьа ца хулача лаьтташка. Аьленашкеи аренашкеи зизах тоаелар сомий а комсий а бешамаш, диза ялатий канаш терка даьлар. Хьайбаш леладечоа а гІо дир хиво. ДаьгІенашкеи цонашкеи хий хилийтара а хий дехкара а дола доккхий балхаш чакхдоахаш латт республике.

КПСС ЦК мартовски сентябрьски Пленумаша, дерригача советски халкъа хьалхашка а санна, Армене болхлоштеи ахархоштеи хьалхашка хьайийлай творчества, инициатива, кердача къахьегама коталоний шерра перспективаш.

Халкъа боахама дерригa доакъош дІахо айдара долча цу сийлахьарча а доккхача а гІулакха городеи юртеи къахьегамхошта хьинаре новкъостал ду вай Іилмахоша.

Шовзткъе итт шу хьалха республике цхьаккха а Іилма учреждени яцар. хІаьта хІанз бІаь гаргга я уж. ГІорваьнна вола астрофизик академик Виктор Амбарцумян керте вола Армянски къаман Іилмай Академи Дай-мехка Іилма хьалха латтача отрядех цаІ я.

Лакха культура, дика вІаштІехьъяьккха образоване система йолча мехка мара хила йиш яц Іилмаи Іилман хьаькъалеи лакха боарам. Советски Іаьдал долча шерашка цу тайпара бола мохк хинна дІаэттай Армения. Республике — цаІи ахи эзар хинна ца Іеш школаш, итташ техникумаш, цхьайтта лакхера дешара заведени я. Бахаш болча нахах хІара виълагІвар деша вагІа.

Сага йоакхо елга, даима цун хьал-торо тоаелга, цунна эшараши дезараши кхоачамболлаш хулийтилга — вай социалистически паччахьалкхен керттерча принципех цаІ я. Цу даькъе дукха гІулакхаш даьд Армене а. Советски Іаьдал-долча шерашка, мадарра аьлча, керда хьалъяьй Ереван, Ленинакан, Кировакан, Алаверди, кхыйола городаш. Алхха Ереване 1963 шерагара 1964 шерага кхаччалца 16 эзар дезалга кхаьчай вахара дика аьттув бола квартираш.

Советски Армене бахаш болча нахах хІара 10 эзар сага 24 лор ва, США — 12, Англеи Францеи — 10,7, Турце — 3,5, Иране — 2,9 мара воацача моттиге. ХІара шерра-шера эзараш бола къахьегамхой дарбаш деш а салоІаш а хул Джермуке, Арзне, Дилижане, Анкаване, Цахкадзоре, Севане, кхыча курорташка.

Цхьацца бахьанашта дерригача дунен тІа гІолла дІабекъабенна бахача армяний уйла тІа-тІа нонагІа шийна тІаувз Советски Армене. Доазол дехьа баьха бІаь эзарнел тІех бола вай вежарийи йижарийи тІемал тІехьагІарча юкъагІа Даьхене юха цІа а баьхка, укхаза шоай иразз а дега гІозле а кораяь ба.

...ХІанзлехьа советски наьха дика оамал хинна дІаэттад доккхий цІейш дездеча деношка чакхбаьккхача наькъа итогаш елгеи тІайоагІача ханара планаш белгалъелгеи. Боккъала а башха перспективаш я Советски Армене! Дукха хІама ца эшаш дерригача халкъа боахама доакъоша йиллача ханал хьалха кхоачашъяьй ворхІ шера план. Республике дикка дегІаденад промышленни продукци хьаелга, лаьхденнад къахьегамхой алапеш, цар хьийгача къих ийдер, халкъа вахар тоаденнад. Цхьабакъда, цунца цхьан ханна тха республика къахьегамхоша дика кхетаду, тха толамаш—из юххьанцара гІа бахар мара доацилга, боккъала а башхача тІехьа тІадоагІачунга болача наькъ тІа шоаш доккхий а сийлахьара а гІулакхаш де дезилга.

Йоккхий планаш белгалъяьй кердача пятилеткана. Уж кхоачашъяро кхы а лакхагІа айбергба производства технически боарам, советски сага хьал-торо. Цу советски сага дукха яхаш а болх беш а я Советски Союза Коммунистически парти.

(АПН).

БОЛХ ДИКА БУ

Хургйолча парте ткъаь кхоалагІча съезда сийна яхье баьннача Карабулакски бурув деттача контора мехкдаьтта тохкараша цхьаькха толам баьккхаб: цхьайгта бетта план хапал итт ди хьалха кхоачашъяьй цар. Укх шера 36200 метр бурув теха баьннаб уж, хІаьта цун кхоалагІа дакъа зІамига диаметр йолча остащца техад: из да планах лаьрхІачул шозза дукхагІа. Цу гІулакхо хьахьокх мел дика пайда эц укхаза кердача техниках.

Шера план кхоачаш а яь 1966-ча шера чотах къахьегаш я яхье баьнначарна юкъе хьалха латташ йола нн. Б. Ф. Касаков, А. П. Золин, И. М. Бородацкий керте латта коммунистически къахьегама бригадаш.

Дика вІаштІехьбаьккхаб шоай болх вышкомонтажникаша а. Старогрозненски монтажникий опытах шоай балха юкъейоалайир цар сетевой графиках вышкаш хьалъяра керда, дикагІа йола метод. ХІанзлехьа гуш ба цунах боала пайда: № 62 йола буровой графикал дуккха хьалха а баьнна хьалъеш ба монтажникаш.

А. БАКЛЮК.

Кхоачамех бизза пайда эц

КПСС XXIII-ча съезда накъайодаш ше тІайийца социалистически декхараш толамца кхоачашду Грозненски нефтемаслозавода коллектив.

Масала, валовой продукци арахецара 10 бетта план 103 процент, товарни продукци — 101,1 процент, къахьегама овсарле лакхъяра план 102,9 процент кхоачашъяьй.

ПродукцегІа дІабода мах лохбара чотах 269 эзар сом ахча кходаьд. Продуктай ассортиментах йоагІа план тІеххоачашъяьй.

1965 шера эксплуатаце хьаенна № 40/2 йола установка караерзаяьй, хІаьта цунга хІанз проектни мощностал тІех болх а байт. Май бетта 67 процент мара яцар цун мощность, хІаьта октябрь бетта 111 процентага кхоачаш хилар из.

Цу гІулакхо хьахьокх установка коллективо беттагара беттага ший балха производственно-технически боарам лакх а беш, доккхий толамаш даьха хилар.

Завода технико - экономически хьокхамаш лакхдара новкъостал деш долча Іилма-тохкама балхий план кхыча организацей Іилманхошцеи конструкторашцеи цхьана кхоачашъю. Цу даькъе керттерчарех дар — фецарча компрессорнеи оборотни хин насоснеи балха автоматизаци яро йиш хилийтар цу производственни участкай штат шозза кІезигъе а агрегаташка дІайода электроэнерги лохъе а.

Грозненски мехкдаьттай тайп-тайпарча фракцеехи цул тІехьагІа каталитически процесс ечеи араматикана экстраци яра наькъаца синтетически нафталин яккхара тохкамаш даь даьннад. Грозненски нефтемаслозаводе опытни установка оттае аьнна задани еннай проектни организацена.

ГНМЗ-си ГрозНИИ-си цхьана даьча балхех доккха беркат даьннад — чІоагІа мах бола парафин яьккхай. Медицински организацешкеи кхачан промышленностеи тайп-тайпара тохкамаш дергда, цул тІехьагІа кхачан промышленноста промышленни наькъаца арахецаргья из парафин.

Электроосадителаш юкъе а йоалаеш парафин хадданза сернокислотни цІенъяра технологи караерзаяьй (СССР эггара хьалха). Из метод оттаяьй ГрозНИИ-и Гипрогрознефтеи цхьана, хІаьта караерзаяьй Грозненски нефтемаслозаводо. ХІанз йолаш йолча периодически процессел дикка дикагІа я из метод. Масала, аппаратура балха овсарле лакха йолаш, реагенташ кІезигагІа дІайолхаш цІенъяь парафин чІоагІа дика йолаш я из метод.

Рационализаце общественни хьажара конкурсаш яр бахьан долаш заводе дукхагІа хиннаб рационализатораш, къаьстта болхлоех - производственникех. Цар йоалаяь рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалаярах боала пайда планах лаьрхІачул лакхагІа ба.

Новатора, механически мастерской токара нов. Марьяша хадданза эргадоаккхаш тоаду токарни гІулакх, цу хьакъера рационализаторски предложенеш тел цо. Токарни изделеш дикагІа хургйола приспособленеш а еш болх беш ва из хІанз. Тайп-тайпара соединенеш гидравлически хьалйоахаргйолаш йола оригинальни приспособлени яьй механически мастерске новатора нов. Сапунова. Заводе шерра балха юкъейоалаь йола ший прибор эргаяьккха тоаеш ва из хІанз.

Къахьегама овсарле лакхъеча, болхлой рационализаторски болх дегІабоалабеча боккха лоархІам болаш да завода болхлой хІара денна дола производственни дешар. Из дешар дІахьу болхлоша шоаш дешаш а производства инженерно-технически болхлошеи мастерашеи новкъостал деш а.

Болхлоша хадданза лакхъю шоай балха говзал, кхетам. Заводе бІаь саг ва тайп-тайпара дешар дешаш, царех 8 институташкеи, 12 — техникумашкеи а волаш. Берригаш а дІалаьрхІача заводерча болхлоех ахаш хІанз тайп-тайпара дешар дешаш ба. Болх беш я дикагІча опытеи технически минимумеи школаш. Производственни дешар дика лел тха, хІана аьлча болхлой чІоагІа безам ба шоай говзал лакхъе. Курсашка дешар дийша баьннача болхлоша цо Іомадаьчунга хьежжа разряд лакхъю.

Къахьегама овсарле лакхъяра, из лакхъяра наькъаш лахара тІабербаь боккха болх бу завода инженерно-технически болхлоша.

И. АРУТЮНОВ,
Грозненски нефтемаслозавода керттерча инженера заместитель.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОПЫТА ЗАОЧНИ ШКОЛА

„ДОАЛ ДЕ ӀОМАЛЕ"

КхоалагӀа заняти

ЛАЬТТА — адамий общество яхара лоархӀамера хьал.

Цхьабакъда, халкъа боахама дерригача доакъошка цхьатарра бац лаьттан лоархӀам. Промышленносте эш из цу тӀа предприятеш хьалъяра. Юрта боахаме хӀама кходлаш бола лоархӀамера низ ба из, из ца хилча юртбоахама производства цхьаккха процесс хила йиш йоацаш бола.

Юрта боахам Ӏилман ларда тӀа лелабе безаш хиларо дӀадехача керттерча хӀамаех цаӀ — лаьттах пайда нийса эцар, из тоадар.

Юртбоахама производстве лаьттанна тӀабохийташ ба наьха къахьегам, производства средстваш — фу, машинаш, удобренеш. Цунах пайда нийса ца ийцачул тӀехьагӀа боахам лелабара ерригача кхыча факторий — къахьегамеи производства средствайи лоархӀам бов тарлу. Лаьтта тоалу из даим хьаьндеш хилча. Лаьтта хьаьна хиларах тийша хургда цу тӀа дӀайийна хӀамаш дика хулга — ерригача юртбоахама культурай хьувкъам лакха хулга. ШийаргӀанна лаьттан беркат совдаларах тийша да хьайбай боахам дегӀабоалабелга, цун продуктивность лакхъелга. Лаьттан беркат совдалар цун керттера гӀулакх да, цхьабакъда, из сага низах вӀаштӀехьдоал. Лаьтта леладара система дика хиларо — севообороташ нийса увттаяро, лаьтта дикагӀа кийчдаро, органически минеральнии удобренеш тессаро, мелиоративни балхаш даро, хьувкъам лакхагӀа хулийташ дола фуй сорташ харжаро, хьекхаш дола мела михаш сецадара хьун мугӀараш догӀаро, кхыйола толашагӀа йолча агротехника приемаш юкъекхувларо лаьттан беркат совдоакх. Мишта доакх цар из сов?

Хьаьацаргья вай, масала, севооборот. Укх тӀеххьарча ханналца йоаггӀача тайпара терко еш дацар нийса севообороташ юкъейоалаяра дош, цаховш ца елча хувцалацар кхашка дӀаювш йола культураш, ялаташ хиннача кхашка ялаташ дувра массехк шера вӀаштта — цу доллача хӀамаща кӀезига зе дацар хьувкъама, кхаш оасарах хьалдикъе хулийтар, зулам дераш ебайора, дукхагӀа йолча хана пайда хьа ца болийташ йоайора кхашка тайса удобренеш, йохайора Ӏилманца лаьтца леладара лард.

ХӀанз паччахьалкхенна юртбоахама продукташ йохкара чӀоагӀа задаиеш хьакхаьчача боахамашка, цар специалисташка йиш я юкъейоалаяь севообороташ кхоачашъе. Дика болх баьб цхьадолча боахамаша культураш пайда дукхагӀа лургболчеи хувц-хувцаши дӀаювлга тоа а даь хӀанзалца дийкъача тайпара кхашдитарах.

Хьалха латтача боахамий опыто хьахьокх, лаьттах пайда эцарай цу тӀа къахьегарай совхоза хӀара отделене, производственни участке е колхоза бригаде къаьст-къаьста севообороташ хилча дикагӀа хилар, царна специализаци ергйолга теркал а деш.

ХьалхагӀа юкъейоалаяь хинна севообороташ хийцай Грозненски производственни управлене ерригача колхозашеи совхозашеи. севооборота шка могадаь хинна, хӀама дӀа ца ювш парах даьда лаьтташ хӀанз горох дӀатессаш да тха. Экономически гӀойленагӀа доландаь дӀадаьккхад оаха щенача параех — хӀама дӀа ца а ювш лаьтташ доададелга. Тохкамбича гучадаьннад, горох тӀайолча парах долча лаьтташ тӀа оасар доалаш ца хилар а азот Ӏовш хилар а. Щенача пара тӀа дӀадийна гуйран кӀа 5—6 центнер мара дукхагӀа ца доалача метте, горох тӀахиннача пара тӀа дӀадийча 12—13 центнер дукхагӀа доал, цул совгӀа чуэца горох а хул.

Хетаргахьа, укх тӀеххьарча 6 шерах климатически хьалашта эггара лаьттув боацашагӀа хиннача 1965 шера дӀайийна тайп-тайпара культураш хиннача лаьтташка дӀадийнача кӀи 12—13 центнер яьлар 1-гӀа Мая цӀерахча колхозе, хӀаьта йокъал лаьттача зоне йоллашехьа а горох тӀайолча пара тӀа дӀадийнача кӀин 25 центнер яьлар 500 гектарах хӀара гектара тӀара Жуков Имран бригадир волча № 2 йолча бригаде.

Тха дерригача боахамашка цкъа дӀайийча дуккхача шерашка тӀаювла баьцаш севообороташта юкъера дӀа а йоахаш дӀаюв дӀайийнача шера хьайоала баьцаши бобово-злакови культураши. ВӀашагӀа а эеш дӀайийнача царех тхона дика пайда боалхӀаьта цкъа дӀайийча дуккхача шерашка тӀаювла баьцаш кхашта арахьа дӀаюв. Цига царех 3—4 шера пайда эцаргба хьалхагӀа хиннача севооборотех шин шера мара пайда эца йиш ца хиннача метте.

Севообороташ къоастаю боахама яьча специализацега хьежжа: ялаташ кхедеча — цхьа тайпеи, хьайбаш леладеча — кхы тайпеи. Масала, коа тӀара оалхазараш леладеча Ермоловски совхоза севооборота юкъе 75 процент ялаташ да, хӀаьта № 1 йолча шурий совхозе доакъарий культураш тӀайолаш 50 процент лаьтташ да.

Севооборот юкъейоалаеча ханна хӀара кхайна къаьст-къаьста удобренеш тессара а оасарца къовсам лоаттабара а система кийчъе еза картограммашка хьежжа.

Севообороташ оттаеш беш бола болх опыт йолча бригадираша, звеньевойша, боккхагӀа болча колхозхоша, совхозий болхлоша дакъа лоацаши цар хьехамцеи бе беза.

Боахамий агрономаша, бригадираша, звеньевойша кхетаде деза севооборот — из догма а йоацаш хьувкъам лакхбергбола средство хилар.

Нийса севооборот — лаьтта леладара культура лард, хӀаьта цӀаккха а уйла тӀера ялийта мегаргьяц из юкъейоалаяьча моттигашка из сихагӀа караерзаяра. СихагӀа агроэкономически обоснованеш кийчъе а хӀанзалца юкъейоалалнза йолча моттигашка севообороташ юкъейоалае а еза.

Лаьтта леладеча системе лоархӀамера моттиг дӀалоац лаьтта нийса тоадаро. Цкъа-дале, бӀаьстан юхье дӀаювча культураштa хьалххагӀе а аьха, шаьръяь зяьб хила еза. Практико хьахьеккад, дика тоадаьча, хьалххагӀе а зяба аьхача лаьтта дӀайийначa культура хьувкъам 3—4 центнер лакхагӀа хулаш хилар. Зяба аьхача лаьттанца тӀоадал сецаю, обработка нийса яь хилча оасар тӀадалийтац. Гурахьа аьхача лаьтта хӀамаш дӀаеле оасар тӀадоал, хӀаьта хӀамаш дӀаювча хана из щендаь дӀадаккха йиш хул. БӀаьстан юхье а иштта тӀадоал оасар, хӀаьта цунца а иштта къовсам лоаттабу хӀамаш дӀаеле хьалхагӀа еча культивацеца. ДӀаювча культурашка хьежжа кӀоаргеи тӀийхеи оах зяьб. Масала, коартолаши шекара свеклаи дӀаюврг йолча лаьтта 30—35 см кӀоарга аха еза зяьб, хьажкӀаш дӀаюврг йолча лаьтта — 27 сантиметр, бӀаьстан юхье дувча ялаташта —25 сантиметр кӀоарга.

ХӀанз, кхоачамхиллал минеральнии органически удобренеш йолча хана, зяба лаьтта оахаш минеральнии органически удобренеш тасса еза хӀара гектара тӀа органически удобренеш 30—40 тонни минеральни удобреней (суперфосфата) 3—4 центнери, калийни — 1—2 центнер. Азотни удобренеш бӀаьстан юхье тайсача дикагӀа я.

Практико хьахьокх, удобренеш тайсача кхашка хьувкъам, массаза а, 2—3 центнер лакхагӀа хулаш хилар. 1965 шера № 3 йолча сомий баьца даарий совхозе удобренеш тайсача кхашка дӀадийна гуйран кӀа 180 гектарах хӀара гектара тӀара 6 центнер дукхагӀа даьлар. «Советская Россия» яхача колхозе удобренеш тайсача хиш дехкача кхашка дӀадийна кӀа 7 центнер дукхагӀа — 400 гектарах хӀара гектара тӀара 25 центнер даьлар.

Кхай тӀара юхкаш овлашка гӀолла тедаш хьахерцаяр санна йола агротехнически прием йицъе мегаргьяц. Лаьтта тоадеш деча дуккхача балхашта юкъебоагӀа из болх. Юхкаш хоарцаяро, цкъа-дале, лаьттанцара тӀоадал юхасоцаю, хӀаьта, шоалагӀа-дале, лаьтта оахача хана гарзаш тӀайоацаш цамцадаьле а хулийт, юртбоахама культурашта зе дераш йоаю.

ХьажкӀаши гидуаргаши чуийцачул тӀехьагӀа юхейнса юхкаш херцаеш хилча, уж лаьтта кӀал а ухийташ, лаьтта хьаьнлу.

Гурахьа ювча культураштa лоархӀамегӀа да ах пара хьисапе лаьтта тоадар. Ка бола ялаташ чуийца ма даьллинге а оах лаьтта, хӀаьта уж дӀаде доладала 15—20 ди хьалхагӀа шозза культиваци ю цу тӀа. Ах пара хьисапе кийчдаьча лаьтта тӀоадал дукхагӀа соц, оасар хилац. 1965 шера Грозненски шурий совхозе ах парах кийчдаьча лаьтташка гурахьа дӀадийна кӀа хӀара гектара тӀара 25—30 центнер даьлар, кийч ца даьча лаьтташка дӀадийна кӀа 18 центнер мара ца даьннача метте.

КӀезигагӀа лоархӀаме дац лакха хьувкъам луш дола сорташ а. Масала, «Безостая-1» яхар санна дола гурахьа дувча кӀин сорт юкъедоаладар бахьан долаш хӀара гектара тӀара доала кӀа 4—5 центнер дукхагӀа хилар, тӀаккха цунах хул, еррига республика хьайицача, совнагӀа 30—40 эзар тонн кӀа. Е хьаэцаргда вай, масала, «Смена», «Передовик» яхараш санна дола гидуаргий сорташ. Цу сортех долча ганарех 20 а кхы совгӀа а процент даьтта дукхагӀа доал хьалхагӀа дӀадувш хиннача сортех доалаш хинначул.

ХӀара гектара тӀара йоаккха продукци дукхагӀа хилийтара боккхача лоархӀаме я цаӀаш чуийцачул тӀехьагӀа шозлагӀа дӀаюв культураш. Укх тӀеххьарча шерашка дукхагӀа дӀае яьннай уж тайпа культураш. ШозлагӀа дӀаювш йола культура санна лаьрхӀача боккхача лоархӀаме я силосаи доаханна мошача доакъараи лаьрхӀа дӀаюв хьажкӀаш. Цар хӀара гектара тӀара йоала доакъарий единицаш 1200—1500 дукхагӀа хулийт е кхы тӀа а 120—150 сом доход лу. Сунженски района колхозий опыто хьахьекхар, гидуаргаш цхьа культураш чуийцачул тӀехьагӀа, вешта аьлча мошача доакъарийна лаьрхӀа дӀадийна хинна гуйран ялаташ чуийцачул тӀехьагӀа, дӀае езаш хилар. Иштта дӀайийнача гидуаргий хӀара гектара тӀара 10 центнер яьлар «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозе. Из да хӀара гектаро совнагӀа 171 сом доход енна хилар. Цун лоархӀам ца бича мегаргбац.

Лаьттах пайда дикагӀа эцаш хилар хьахьокх юртбоахамерча лаьттай 100 гектара лоархӀаш продукци дукхагӀа яккхаро, 100 гектар лаьттанна лоархӀаш доахан дукхагӀа хиларо.

100 гектар юртбоахама лаьтташтa лоархӀаш лаьттанцареи хьайбашкареи продукци дукхагӀа йоаккхача боахамий доход а цунга хьежжа дукхагӀа хул.

Хьаьацаргья вай, масала, ерригача республикерча колхозий доходаш. 1964 шера юртбоахама лаьттай 100 гектара лоархӀаш хьатӀаена доход юкъера лаьрхӀача 5,9 эзар сом хилар, хӀаьта Сунженски района колхозашка — 14,78 эзар сом. Из ши эзар сом дукхагӀа хул республикерча вокх колхозаща нийсйича. Хьувкъам лакха, доход дукха луш йола культураш дӀаер, 100 гектар лаьттанна лоархӀаш доахан дукхагӀа леладар — из да Сунженски района колхозашка лаьттах пайда дукхагӀа боалаш хилар.

Доход дукхагӀа луш йола культураш — шекара свекла, гидуаргаш производствана юкъейоалаяро а дикка айергья боахамий экономика.

Е. ИЗВАРИНА,
Грозненски производственни управлене керттера агроном.

ПАЙДА ДИКАГӀА ЭЦА ЛАЬТТАН ХӀАРА ГЕКТАРАХ

КУЛГАЛХОЙ САГОТА БАЦ

НАЬСАРЕН района «Октябра 40 шу» яхача совхозе укх гурахьа зяба лаьрхӀа аха дезар пхи эзар гектар лаьтта да, цхьабакъда, из декхар кхоачашдара гаьна я совхоз, цига хӀанзалца аьха лаьтта ши эзар гектар гаргга мара дац.

Оахам дара йисар кӀезига ха йоллашехьа а техниках бизза пайда эцац совхозе. Хила йиш йола еррига трактораш яц лаьтта оахаш. Масала, лаьтта оахаргдолаш итт трактор йоллашехьа цхьацца е шишша трактор мара хилац совхоза шоллагӀча отделене денна лаьтта оахаш. Цул совгӀа, вӀаштӀехьдаьккхадац боахаме тракторашка шин сменах болх байтилга. Цу гӀулакха тоъаш бац цига трактористаш. Уж кхоачашца хилар боахама чӀоагӀа Ӏаткъаш дале а массехк шу да «Октябра 40 шу» яхача совхоза кулгалхоща механизаторий кадраш кийчъяра хӀама ца ду. ВӀалла болх ца беш а цхьаццайолча кхыча моттигашка болх беш а бола механизатораш ба ТӀой-Юртеи Долакха - Юртеи. ВӀаштӀехьдаккха деза цар техникаца болх бергбола гӀулакх.

Лаьтта оахилга боккъонца дӀадоладаьдац сентябрь бетта Грознера новкъостала шоаш йийха трактораш яьхкача мара.

— ПхелагӀча сентябре даьхкад тхо Грознера «Октябра 40 шу» яхача совхозе лаьтта аха, цу хана денз йиъ эзар гектар гаргга лаьтта ахарал совгӀа кхыдола балхаш а даьд оаха, — яхаш дувц механизатораша, — бакъда, тхона эшачоа сагота вац е директор а, е наркома секретарь а, кхыбараш а. Укх совхозе доаккхача 78 — 80 дийнахьа цкъа мара бане дигадац, тхо, цӀаккха а йиттаяц тхона тӀа-кӀала доададеча меттай хӀамаш. Газеташ, журналаш кхахьац тхона. Метта хӀамаш йиттийта, газеташи журналаши кхухьилга вӀаштӀехьдаккха тхона яхаш дуккхаза лийткъад тхо ни. Арапиевгеи Цуровгеи. «Оаш мел яхар дергда оаха», — яхаш дӀаухалга мара цар деш новкъостал-м дац.

Иштта леткъар механизатораш баа кхача кийчбара эша дулхи коартолаши ханнахьа телац шоашта, яхаш.

Нохарашка хьажа вигар со механизатораша. Лаьтта оахаш даьккхача 80 дийнахьа цкъа мара хийцадац нохарашта доахкаду хьоангӀалаш, дика доал деш хилча-м хӀара кхаь дийнахьа цкъазза хувца доагӀар хьоангӀалаш.

Иштта во латт «Октябра 40 шу» яхача совхозе кхаш хьаьдара гӀулакх а. 250 — 300 тонн йолча минеральни удобренеех кхашка дӀатессараш яц 25 — 30 тонн минеральни удобренеш мара. ХӀаьта хӀанзалца кхыметтел цхьа тонн а моттигера удобренеш дӀайихьаяц кхашка е дӀаккхаьа кийчлуш а бац.

Уж кхоачамбоацараш сихха дӀадаха а болх тоабе а беза «Октябра 40 шу» яхача совхоза кулгалхоша.

Ам. Плиев,
тха собкор.

Удобренеш — кхашка

Соаккхе а кхаш хьаьндара органо-минеральни смесах пайда ийбе баьлар Грозненски района № 1 йолча шурий совхозе. Практико хьахьекхар иштта лаьтта хьаьндаро укхазарча хьалашка дика пайда луш хилар.

Масала, хьожаргда вай механизатора Варабаш Николая даьчунга. Силоса лаьрхӀача хьажкӀий участок яр цо лелаеш. Кхоачамбалла органо-минеральни компост дӀайихьар кхай тӀа. ХӀаьта хьахиннар во дац.

— Нагахьа санна ха-оттамо кӀалдита децаре, — йоах цхьоалагӀча отделене агронома Синюхаева Варварас, — хӀара гектара тӀара тийшша 200—250 гектар моша хьажкӀаш хьекха хургьяр механизатора.

ХӀанз цу участке гурахьа дув кӀа дӀадийнад. Ваццалца бӀарахьежа дог доагӀа хӀанз, цхьаттара баьццара кӀувс тессача санна кӀа хьатӀадаьннача кхашта. Цо хьахьокх компостаща хӀанз а шоай гӀулакх деш хилар.

— Укх шера кхы а дукхагӀа органо-минеральни смесь тессай оаха кхашка, — йоах совхоза керттерча агронома Агапов Петра.—Нагахьа санна дахача шера кхашка 1800 тонн удобренеш тайса яле, укх шера 3000 тонн совгӀа тайсай оаха.

Атта кийчъю уж компосташ № 1 йолча шурий совхозе. Шурий-товарни фермашкара дӀакхухьа кхо лаьрххӀа къоастаяьча моттиге Ӏодехк. Укхаза ширдаьле сыпеш хул цох.

Цхьабакъда, цунах далац из. 10 тонни кхох кхоъ центнер суперфосфат тох. Из вӀашагӀъэдича удобрени хул. ХӀаьта из зяьб оахаш е бӀаьсти оахам деш кхай тӀа дӀатосс.

Укх шера 300 гектара тӀа из тайпа удобренеш товса лерхӀ. ХӀара гектара 10 тонн компосташ кхоачийтаргья тха кхашка.

Из удобрени кийчъеи кхашка дӀакхахьеи лаьрххӀа бригада вӀашагӀъеллай. Дахача шера городенча шоферий новкъосталца де дезар из гӀулакх. Бакъда, укх шера цар новкъостал эшаргдац. Болх шозза дукхагӀа бале хӀаране шоай хьинар а шозза совдаьккхад. Цудухьа шоай низаца болх бе лерхӀ укхаза.

— Дахача кӀирандийнахьа дукха нах вӀашагӀ а теха болх бир оаха, — йоах совхоза директора Синяткин Иван Макаровича, — 190 тонн компосташ кхай тӀа дӀайихьай. ХӀаьта шоллагӀча дийнахь а 220 тоннал дукхагӀа маьхера удобренеш тайсар. Иштта шин кӀира 3000 тонн удобренеш участкашка дӀатовса лерхӀ оаха.

Боахама кулгалхоша бригада членашта дӀахайтад, нагахьа санна цар шоай низаца из дизза чакхдоаккхе цар дукха ахча кхоергхилар. ХӀана аьлча кхычахьара хьатӀахьийхача шоферашта шозза дукхагӀа мах бала безар.

Пайда бара тӀехьа къовсам лоаттабеча бригада членаша дика къахьег. Автомашинаши тракторни кхо дӀакхувсараши дикеи сихеи йотт экскаваторщика Маковей Анатоле. 5—7 минутал совгӀа ха яккхац йоттача хана транспорто.

Иштта къахьегаш хьавоагӀа грейферик погрузчика машинист Саидов Хаджи а. Дика кхув цун хьаена суперфосфат Ӏойоассае, из кхоца вӀашагӀаэе.

Царел тӀехьабисац кадай шофераш Гелагаев Увайси Волошин Данили. Хьокхам гойташ тешшаме къахьег тракториста Лаврушин Петра, механизатора Шидаева, кхыбараша а. Маьхерча удобреней итташ тоннаш дӀакхухьаш 10—15 рейс ю цар хӀаране дийнахьа.

Доакъар кийчдара бригада членашта юкъе яьржа яхь денгара денга чӀоагӀагӀа ярж. Нагахьа санна хьалхарча дийнахьа 190 тонн дӀайихьаяле, шоллагӀча дийнахьа —220 тоннал дукхагӀа, цул тӀехьагӀа дийнахьа 250—260 тонн хьош дӀакхухь.

Шоаш балха тӀа доаха толамаш XXIII партсъезда хетаду бригада членаша.

Е. МАКСИМЕНКО.

Денгара денга хьинар совдувл «Красный молот» яхача завода № 14 йолча цеха коллектива. Итт бетта план 104,6 процент кхоачашъяьй. Укх шера 25-гӀа ноябрь тӀакхоачаш планах лаьрхӀачул совгӀа арахийца продукци 420 эзар сома маьха я. Из да цеха болхлоша КПСС XXIII-ча съезда кийчдаь къахьегама совгӀат. Къаьстта дика къахьегаш ба нн. Комаров, Арефьев, Андреев, кхыбараш.

Сурта тӀа: бригадир Арефьев Евгений пневматически жӀов сенах латт хьехаш ва нов. Андреев Ивана.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШИ ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Ткъаь итт шу совгӀа ха я Ачхой-Мартана района Шалажерча сомий культурай фу кхедеча отделене коллективо дукхача маьхе йола продукци арахеца. Шин сменах болх бу отделене коллективо. Соки, пюреи, фуи доаккх цар сомех. Из продукци вай республике а кхыча союзни республикашкарча городашка а дӀайию. Сомий культурай фу кхедеча отделенега хадданза заказаш ух Москверча, Ленинградерча, Харьковерча, Новокузнецкерча кондитерски фабрикашкара. ХӀаьта сомех хьаьдаьккха фу Чехословаке, Венгре, Румыне дӀакхухьийт.

Укх шера план 925 тонн йолаш итт беттеи ах беттеи 1900 тонн бедал кийчйир цар, хӀаьта иштта план 190 тонн йолаш 440 тонн сок яьккхай.

Социалистически яхье яьннай фу кхеду бригадаш. ХӀара бетта 7—8 тонн фу кийчду Чадаева Селихата кулгалдеча бригадо. Массанел дикагӀа къахьег цу бригада болхлоша Аламова Маккас, Мальсагова Зарас, кхычар.

Я. ЦУЕВ.

ЮРТА БОАХАМА ЭКОНОМИСТИЙ ЕРРИГСОЮЗНИ СОВЕЩАНИ

МОСКВА, 23 ноябрь. (ТАСС корр.). Тахан В. И. Ленина цӀерахча юртбоахама Ӏилмай Ерригсоюзни академе хьайийлай юрта боахама интенсификаци яра экономически проблемашта йола ерригсоюзни совещани. Из вӀашагӀтехай юртбоахама производство вӀаштӀехьяккхареи цун экономикаи ВАСХНИЛ-а отделене, юрта боахама экономика Ерригсоюзни институто, СССР Ӏилмай Академе экономика Институто.

Ювцаш я профессораша Г. Г. Котовеи И. А. Бородинеи яь интенсификаце Ӏилман лардий хьакъехьара докладаш.

29 ноябре — халкъа Югославе 20 шу

Лоамаштеи шераштеи юкъе гӀолла долха наькъаш

ЗАГРЕБЕРА Адриатически форда йистагахьа бодача новкъа гӀолла хьахка долх тхо. Геттара Ӏуйре я. Сийнача, баьде-цӀеча сигален сердалонех бӀаргагу хьу тӀаяьнна лоамаш. ХӀара километр гаьна массаза йоал дукхагӀа урагӀйода машина. ШийлагӀа хет.

Циггача, лакхача лоамаи бухьа тӀехьашкахьара цӀаьхха хьагучадоал кизга Ӏоакъа санна латтача Адриатика шера сурт. Массехк километр кхы а никъ баьчул тӀехьагӀа йоккхагӀа йолча Риеку яхача югославски порте кхоач тхо. Говане — дуне тӀарча тайп-тайпарча мехкий байракхаш тӀаягӀаш дола кемаш. Царна юкъе да вай Даьхен тов-бесса цӀе байракхаш тӀаягӀаш дола кемаш а.

...Городера тхо арадоагӀача хана тхона улув гӀолла тӀехьиккхар «Адриатически магистраль» аьнна йоазув тӀалатта илг.

— ХӀанза-м дика тӀо-никъ ма бий ер, — аьлар тхоца наькъа воагӀача, «Автоцентра» викала Милорад Прокича. — ХӀаьта дӀарча моттиге, — цхьан оагӀорахьа дӀахьекхар цо кулг, — боккха кхера уллача массехк шу хьалхагӀа наькъаш дехкарий хьалхара чаьтар латтар. ХӀавта цул тӀехьагӀа денгара ди массаза доал дукхагӀа хулар уж. Духхьал лоаман чхараш тӀа гӀолла хьувзаш бодача къаьнача наькъа йистошца а цхьатарра хьаллаттар чаьтараш. Уж дацар шоашта салаӀа а Ӏалама хозалах безам баа а баьхкача туристий чаьтараш. Укхаза никъ билла баьхкабар мехка массе а миӀингера кагирхой.

— Дукха халонаш латтар царна тӀа. Цкъаза цхьа бутт баьккхе Ӏацар уж лоамара доагӀача хишта никъ бехкари цар хьарсамаш хувцари духьа лоаман бердаш тедаш. Цхьабакъда, уж болх бе Ӏомалуш бар, хьинар чӀоагӀде Ӏомалуш бар...

...Югославски кагирхой шоай лоӀамагӀа къахьега болабелар саготача, халкъа-кортамукъален тӀом лаьттача бирсача шерашка. Цу хана денз кагирхой бригадаша даь сий дола гӀулакхаш дукха да. Ераш я къахьегама коталоний цхьайола эталаш.

1946 шера ноябрь бетта эггара хьалхара поезд йолаелар Брчко—Бановичи яхача машинновкъа гӀолла, хӀаьта цул тӀехьагӀа цхьа шу даьннача гӀолла 200 эзар совгӀача зӀамигача сагои йоӀои рапорт делар Шамац—Сараево яха машинникъ билла баьнаб аьнна. Хьинарерча къахьегамца биллар из никъ. Таханалцца биц ца луш халкъа лег чу латт кагирхоша Ӏаламца лоаттабаь къовсам. БӀаьшерашка лаьттача хьунашта юкъе гӀолла, масса хиши лакха лоамаши тедаш биллар кагирхоша никъ.

Цул тӀехьагӀарча шерашка кагирхой бригадай кулгашца биллар кхы а ийс машинникъ, хьалйир йийтта йоккха промышленни объект, цу даькъе югославски индустре духхьашхаръяр а — Железникера Иво Лолы Рибара цӀерах йола езайоккха машинаш ю завод а йолаш.

Кагирхоша доккха дакъа а лоацаш болх бе йолаялийтай Югославе эггара йоккхагӀа йола пхиъ гидроэлектростанци: Яблоницы, Маврово, Винодола, Власины, Зворник.

ЦаӀи ахи миллион совгӀача зӀамигача сагои йоӀои биллаб «Вошал-цхьоагӀо» яха автомобильни никъ. Цун бӀоахал — 1100 километр.

Наькъаш... Маьлха зӀанараш санна массе оагӀорахьа долх уж Адриатически наькъацара дӀакъаьста. Царех цхьадараш лоамаш тедаш чакхдувл е хьувзаш лакхача лоамашка гӀолла урагӀдолх, вожаш, тай техача санна, шаьрача аренаш тӀа дада. ХӀаьта уж дерригаш а югославски кагирхой кулгашца дехка а тоадаь а да.

Загребе юхакхаьчачул тӀехьагӀа, студенчески городоке хилар со, цигара хӀара шера бӀаьш студенташ ух наькъаш дехка. Студенчески городока директора Херемич Мустафаси «Вестник» яхача газета журналиста Буторац Томиславеи довзийтар сона театр, кинотеатр, читальни залаш, столови а йолаш йолча городока вахар.

ХӀанз городок йолчча метте цхьан хана дунен халкъашта юкъерча Загребски ярмарка павильонаш хиннай. Студенташеи кагирхошеи эргаьха тоаьй уж павильонаш, занятеш е, салаӀа сакъердамаш де йиш хургйолаш тоаьй территори.

Студентий городоке волаш аз даьхача деношка цига советски историкаца Зеленин Владимирца вӀашагӀкхетар хилар. Московски университета студенчески театральни коллектива выступленеш хилар. ХӀаьта хьалхагӀа-м укхаза дуккха а хинаб советски хьаьший. Царна юкъе — академик Л. Седов, профессор Б. Кукарин, космонавт Г. Титов. ЦӀаккха а дицлургдоаца советски доттагӀаща вӀашагӀкхетар геттара хоза хеташ дувцар хьаша-да везаш тӀаэцаш болча са фусам-даьша.

Дукха ха яьккхар оаха студенташца къамаьлаш деш. Царга ладувгӀаш се ваггӀаше а уйла йора аз творчески хьинарах дизза долча кердача Югославе кагирхой вахара.

В. КИТАЕВ,
АПН спец. корр.

Белград—Москва.

ДОАКЪАР ШОРТТА ХИЛЧА

НАДТЕРЕЧНИ районе эггара дукхагӀа шура йоаккхаш хьайоагӀа «Верхне-Наурский» яхача совхоза хьайбаш ладу ферма.

Укх шера планах шура дукхагӀа йохка езаш хиннаяле а хӀанзле шера план тӀехкхоачашъяьй.

Парте XXIII-ча съезда сийна планал тӀех кхы а 80 тонн шура йохка дага я ферма коллектив. Из цар вӀаштӀехьдаргхилара шеко яц, хӀана аьлча кхаь тоннага дӀакхоаччаш я ферма укх деношка дӀатела шура.

Укх шера хӀара беттача Ӏаттагара 2250 килограмм шура йохкаргья аьнна декхар тӀайийцадар фермо. ХӀанале хӀара Ӏаттагара яьккхар 2554 килограмм шура я, хӀаьта ерригача производственни управлене боахамашка юкъера лаьрхӀача хӀара Ӏаттагара яьккха шура 1800 килограмм мара яц.

Ерригача районе доярказта юкъе а хьалхле лелаер Дукаева Макка я. ХӀара беттача Ӏаттагара 2634 килограмм шура йоаккх цо. Ер ийслагӀа шу ца Макка ферме къахьагаш йола. Йоккха говзал Ӏомаьй цо. Шерагара шерага йоаккхаш йола шура алсам йоаккхаш хьайоагӀа Дукаева. Дукха цул тӀехьайисаяц Мадаева Матус. Цун хьокхам 2525 килограмм ба. Царна тӀехьа-тӀехьа Эльмурзаева Зайнап я. Цо хӀара Ӏаттагара 2485 килограмм шура яьккхай. Ферме къахьегача 24 доярках 20 доярка шура яккхара план кхоачашъяьй.

Мишта аьттув баьннаб ферма коллектива цу тайпара лакха толамаш даха? Массе оагӀорахьара дика вӀаштӀехьбаьккхаб укх шера ферма болх. Ферма гонахьа сийна конвейер я. Аьхкий эрий хьатӀаьнна буц йолча доажадаь ца Ӏеш даим сийна масса йолча а доажадаьд хьайбаш. Цудухьа укх шера ахкаи замалахьа цар йоаккхаш хинна шура дӀадахача шерарчул дуккха дукхагӀа яр.

4 октябре денз чуоттадаь кхаба болабеннаб укхаза хьайбаш Даим барда, хьажкӀий силос, концентраташ, ча тел ферме хьайбашта.

Бакъда, ала деза цар хьайбашта дуаду ча каг яккханза долга. Е чана силосаца пропарка е йиш йолаш а бац укхаза, хӀана аьлча вӀалла механизаци яц ферме. Цудухьа тоъал лакха ба хӀанз цар йоаккхача шурийга дӀабода мах. Цу гӀулакха лаьрхӀа кормазапарник я укхаза хьалъеш латташ. 1966 шера ферма механизаци е лаьрхӀад.

Укх шера кӀезига шура телаш дола моттигерча фух доахан шоай Ӏулацара дӀа а даьха дикача фух дола доахан ийцад совхозо.

Дика лелаю ферме доахангара йоаккхача шурий учет Магомадова ХӀаважа. Каст-каста цар паччахьалкхенна дӀателача шурий хьоанал 4,5 процент хул, базисни хьоанал 3,7 процент мара йоацача. Дика вӀаштӀехьдаьккхад ферме материальни безам совбаккхара гӀулакх. Дояркаштеи хьайбаш кхоабача нахаи алапи яздеча хана цар йоаккхача шурий хьоанали тӀакхийтта дулхи лоархӀ. 4 ноябре ферме хиннача итогови собрале хьалха латтача дояркаштеи скотникаштеи маьхера совгӀаташ деннад. Укхаза Надтеречни юртбоахама производственни управлене районе хьалхара моттиг яккхарах Сийлен грамота елар ферманa.

ЧӀоагӀа цӀена а паргӀата а я хьайбаш чулоаттаду помещенеш. Иштта безаме я ферма ЦӀеча уголоке а. Массанахьа плакаташ, лозунгаш, графикаш я хьалтеха. ХӀара сарахьа пятиминутка ю. Даим лекцеш еш, газеташ деш.

4 ноябре паччахьалкхенга дулх дохкара план 102 процент кхоачашъяь яьннай совхоз. Дика гӀулакх ду хьайбашта Хамидова Адланеи Мадиева Къоасамеи. Планах дийнахьи-буси 400 грамм дулх тӀакхета мара ца дезача 450 грамм дулх тӀакхийттад цар кхаьбача хьайбашта. Ӏаьхар диса доахан дац ферме.

Доакъар тоъал Ӏалашдаьд ферме. Ерригача помещенешта ремонт яьй.

Ферме укх шера хьалъе болабеннаб 400 Ӏатта лаьрхӀа помещени. Цул совгӀа, 400 Ӏасилга лаьрхӀа помещени а я укхаза хьалъергйолаш. Уж механизированни хургъя.

Шийболх дика бовзаш ва ферма заведующи Асабаев Аббас. Гуш ца совхозе дирекце лерттӀа хьайбаш леладерий терко еш хилар.

С. МАЙСИГОВ,
собкор.

Доазол дехьара

КОНГО (ЛЕОПОЛЬДВИЛЬ) ХИННА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЕРЕВОРОТ

НЬЮ-ЙОРК, 25 ноябрь. (ТАСС). Конголезсни эскара командующе Мобутус сийсара переворот яр бахьан долаш Конго (Леопольдвиль) президент Касавубу Iаьдала доале латтачара дIаваьккхав. Паччахьалкхенна керте латтачун хила йоагIаш мел йола бокъонаши прерогативаши шийга ийцай инарала Мобутус. Иштта Iаьдала доалера дIаваьккхав хьалхагIа хиннача президента Касавубус правительство вIашагIйоллилга тIадилла вола Эварист Кимба а. Касавубуи Кимбаи бола моттигаш хIанз укх сахьата ховш яц. «Мехкарча ерригача кертерча политически группировкай викалех» керда правительство вIашагIйоллилга полковнина Л. Муламбена тIадиллад переворота кулгалдаьча Мобутус. Ассошиэйтед Пресса агентства корреспондента Леопольдвилера беча хоамах, Леопольдвила радиос тахан Iуйрийна хьакхайкайир, белггала аьлча, 24 ноябре саррахьа конголезски эскара командующе инарала Мобутус эскара лидераш ше волча бийха хилар дувцаш йола кердача Iаьдалий коммюнике. Совещане дийцар мехкара тIемеи политическии хьал. Конгора политически хьал «мехка хьашташа маяххара» ца хилар соцадир эскара лидераша. Цунца дувзаденна укх тайпара гIулакхаш чакхдаха лаьрхIар эскаро: президент Касавубу дIавоаккх. Правительство вIашагIйоллилга тIадилла хинна Эварист Кимба цу декхарех мукъавоаккх. Инарала Мобутус шийна дIатIаэц паччахьалкхенна доал делга.

* * *

БРАЗЗАВИЛЬ, 25 ноябрь. (ТАСС). Леопольдвильски радиос беча хоамах, Конго (Леопольдвиль) паччахьалкхен переворот еча кулгалдеш хиннача Жозеф Мобуту безам ба тахан депутатий палатаи парламента сенатеи викалашца вIашагIкхета. ВIашагIкхетар сендухьа хулаш да дувцаш дац. Леопольдвиле иштта хьакхайкадаьд инарал-майор Луис Бобосо конголезски эскара командующелла хьожавеш хилар. Переворот хилале цу гIулакха тIа хиннав Мобуту. Леопольдвиле тахан Iуйрийна сатийна яр. Правительственни зданешта хьалхашка ха оттадаьд. Парашютистий отряд радиостанце здане чу дIатаръяьй, хIаьта цигара еча ерригача радиопередачашта тIахьожам лоаттабу эскаро.

Переворота кулгалдеш хиннача инарал Мобутус тахан Леопольдвила юххера тIема лагере пресс-конференци вIашагIа а теха, цига хьакхайкадир, хьатIадоагIача шера мехка президент хоржаш де лаьрхIа хоржамаш тIехьадахар духьа хIанз мехка лелаш дола конституци хувцилга парламентагара «деха» лаьрхIа ше хилар. Леопольдвилера хиннача хоамех, Мобутус хьакхайкадаьд пхе шера ше мехка президент хилар.

ЦХЬОАЛАГIЧА КОМИТЕТЕ

НЬЮ-ЙОРК, 25 ноябрь. (ТАСС). Ядерни герза тохкамаш делга дехкара хьакъехьара дош дувца йолаеннай Генеральни Ассамблея цхьоалагIа комитет. Из чIоагIа лоархIаме дош да. Ядерни герз эргадоахаш тоаделга соцадарал совгIа, цунна деш дола тохкамаш дехкаро соцадергдар фо, фордашкарей океанашкарей хиш радиоактивни дохьажаца бIехделга, хIаьта иштта лаьттанна кIалхара наха пайда эцаш йола хIамаш бIехъелга а.

100 совгIача паччахьалкхен викалаша шоай кулгаш кIал яздаь дола, кхаь сферах — фега, космически арене, хи кIал деш дола ядерни тохкамаш дехкара хьакъехьара, 1963 шера даь Московски договор цу оагIорахьа баьккха лоархIамера гIа а хинна дIаэттар, цхьабакъда, цо кхоачашдаьр декхара цхьа дакъа мара дац.

Селхан Комитете ше къамаьл деш, СССР-а викала С. К. Царапкина аьлар, Советски правительства предложени ду ядерни герза лаьтта кIал деш дола тохкамаш соцадара хьакъехьа из дийхка лоаттадара тIахьожам оттабеча къаман средствах пайда эцара ларда тIа.

Советски делегато раьза хинна белгалдаьккхар, ядерни герза лаьтта кIал деш дола тохкамаш дехкара хьакъехьара СССР предложени, ядерни герз доаржа ца дайтара хьакъехьара советски предложени а санна, чIоаггIа хьаллоацаш я машар бахьан долаш герз дIададаккхар, дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбар духьа къовсам лоаттабеш додча дерригача мехкаша.

Советски правительство кийчая, аьлар Царапкина, Московски договор иштта лаьтта кIал деча тохкамашта доагIаш а хилийтара хьакъехьа бартаяха.

Советски викало дIахо белгалдаьккхар, ядерни герза лаьтта кIал деш дола тохкамаш дехкара хьакъехьара дош къоастадеча США позице сецадеш хилар. США-с ший бокъо лоархI, аьлар Царапкина, шеко йола лаьтта кIалхара явленеш тохк шоаш яхаш бахьан а доахаш, кхыча мехкий инспектораши контролераши Советски Союза территоре тIа ухийтилга. Цу тайпарча гIулакхашта раьза хила йиш йолаш яц Советски Союз.

ЦIаккха а дIа ца хецаш США-с лелаеча позице тешал ду ядерни герза лаьтта кIал деш дола тохкамаш соцаде ца ловш, уж тайпа тохкамаш дIахо а де безам болаш, ядерни герз дIахо а лаьтта кIал эргадоахаш тоаде безам болаш из хилара. Цу тайпара позици духьала я машарей герз дIадаккхарей хьашташта.

Ядерни герза кхаь сфере деш дола тохкамаш дехкара хьакъехьара Московски договор геттара дика лаьрхIар Нигере викала Л. Оби. Цо аьлар, ший дерригача моральни дозалах пайда эца беза Генеральни Ассамблея ядерни герза деш дола дерригa тохкамаш соцадара хьакъехьа кхетамера решени яра.

Индонезера хьал

НЬЮ-ЙОРК, 25 ноябрь. (ТАСС). Индонезийски эскара командоване Молуккски гIайренаш тIа (Малхбоалехьара Индонези) приказ деннад цу районе цIаккха а леладайтаргдоацаш Индонезе Компартеи цунца ювзаенна йолча организацеи гIулакхаш соцадеш. Джакартски радиос баьча хоама тIа а дегIа, цу хьакъехьа Сингапурера хоам бу ЮПИ агентства корреспондента. Цу тайппара, Компарти ханна соцаяьча Индонезе кхыча районашка санна доацаш, вIалла хург а йоацаш дIайоаккхаш я Молуккски гIайренаш тIара КПИ, Малхбузен Явера КПИ гIулакхаш леладайтаргдоацаш дийхккача тайпара.

Цу юкъа, ЮПИ агентства корреспондента Джакартера беча хоамах, Антара яхача официальни агентства центральни аппаратера 100 совгIа болхло ханна балхаш тIара дIаваьккхав, 50 гаргга лаьца чу а воалл, «30-ча сентябра болламца» цар бувзамаш хиннад яхаш царех дегабуам беш хилар бахьан долаш.

ИНДИЙСКИ ПАРЛАМЕНТЕ

ДЕЛИ, 25 ноябрь. (ТАСС). Индийски парламента лакхехьарча палато — штатий Совето селхан могайир Инде правительства арахьара политика.

Штатий Совете хиннача хIанзарча арахьарча политика хьакъехьарча дебатий белгалйоалаш йола оагIув я Инде лелаю блоках дIа ца кхетара политика депутаташа могаяр. Инде тайп-тайпарча политически партешкарча дукхагIа болча ораторашa из политика хьаллоацаш къамаьлаш дир. Депутаташа чIоагIа критика йир Инденой Пакистанаи юкъе герзаш вIашка а детташ дов лаьттача хана Англей, США-си лелаьча политикана. Къамаьлаш даьрех дуккхачар уж державаш бехке йир индийско-пакистански дов хьалхьоаде безам болаш уж хиларах.

«Сватантра», «Джан сингх» яхача реакционни партей викалаш бар правительства лелабеча наькъах мадаггара гIерташ, мехка къаман хьашташта духьала ба из яхаш, къар а луш.

Кхаь дийнахьа лаьтта дебаташ хоадаеш дола къамаьл дир Инде кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Сваран Сингх. Цо цIаьккха а бакъдир Джавахарлал Нерус ларде ехка, арахьарча политика принципаш индийски правительства хьаллоацаш хилар. Къулбехьен Родезе этта хьал ше дувцаш, министра африкански цхьоагIон Организацена дош делар Ян Смита расистски режима духьала лоаттабу къовсам бизза хьаллоацаш хиларах.

ЗИМБАБВЕ ХАЛКЪ КОТДАРГДА

КАМПАЛА. КIайчар правительства Къулбехьен Родези «ший лоIам» тIа ялар цхьан оагIорахьа дIакхайкадар бахьан долаш бокъонца кхерам тIаэттаб Замбена, аьлар уганадай премьер-министра Милтон Аботе.

Расистски правительствана духьала английски правительства хаьдда гIулакхаш чакхдоакаргхилара ше шек волга хьа а кхайкадаь, Оботе белгалдаьккхар: «Доал дукхагIа барашка а долаш Къулбехьен Родези ший лоIам тIа яла езаш хилара гIулакха воашта хета чу тIа чIоагIа латта деза вай».

* * *

БРАЗЗАВИЛЬ. Конго (Браззавиль) студентийи дешархойи Ерригьюкъарча союза исполкомо кепа теха араьккхар Ян Смита законах доацаш Къулбехьен Родези ший лоIам тIа ялар дIакхайкадаро Ян Смита машараи дунен халкъашта юкъерча кхерамзленни цIенхаштта кхерам тIатувснлга да яхаш йола заявлени.

Зимбабве халкъа торо йолаш мел долча гIулакхашца новкъостал дара Африкеи ОАЕ-и тIахьех исполкомо неоколониализмах мукъаялара цунна новкъостал дар духьа.

Конголезски студенташеи дешархошеи чIоаггIа хьаллоац кIайча колонизаторий мятеж тоIаяра конголезски добровольций контингент яхийта аьнна Конго (Браззавиль) правительства яь решени.

* * *

ОСЛО. Норвеге правительства решени тIайийцай Родезецара торговли соцае аьнна. Цу хьакъехьа дувц норвежски кхыча мехкашцарча гIулакхий министерства хоама тIа.

* * *

БУДАПЕШТ. Африкански халкъийи цар лоаттабу къовсам хьаллоацача социалистически мехкийи тхоца доггуйла дика хиларо низ чубоссабу тхона, аьлар латаш долча Зимбабве халкъа викало концентрационни лагере Iазап озаш воаллача африкански патриота Джошуа Нкомо вошас — Стефан Нкомо. «Непсабадшаг» яхача венгерски газета корреспондентаца ше къамаьл деш цо белгалдаьккхар расисташа хьакхайкадаьча Къулбехьен Родези «ший лоIаме хилара» тIехьашка хьулаяь йоахкаш африканцашха бола йиъ миллион нах кхы а чIоагIагIа тоIабара, 220 эзар мара боацача колонизаторашта аьхьца хетташ кхы а дукхагIа гIойленаш ялара планаш йоахкаш хилар. «Сандеш оалаш йола английски правительства юкъеяьхараш даьсса дешаш мара кхы хIама дац», — аьлар С. Нкомо. Цо хьакхайкадир паргIато езаш долча Зимбабве халкъо йизза котало йоаккхаргхиларах бокъонца дог тийша ше хилар.

(ТАСС).

Социалистически Югославе територе тIа хьалъеш латт Дунай — Тисса — Дунай яха хи система. Цу система доккха новкъостал дергда оахача лаьтта йоккхача майда тIа мелиорации ирригации яра, хIаьта цхьаццайола промышленни предприятеш хица Iалаш а ергья цо. Система керттерча каналех Воеводина яхача республика хи артери хургья. Цу гIишлон дукхагIдола балхаш даь даьннад. Хи система бокъонца кийча хургья 1970 шера. ГIишлошъерашта дикка новкъостал даьд Москверчеи Ленинградерчеи советски специалисташа.

Сурта тIа: Српски Мите лич яхача моттигера канала йистедаьнна цхьа дакъа.

ТАСС фотохроника.

Арахецача продукце дикал лакха а йолаш къахьегама дика толамаш доахаш хьайоагIа семилетка тIеххьарча шера Грозненски слюдяной фабрика коллектив. Товарни продукци арахецара ворхI шера план цхьоалагIча октябре кхоачашъяьй цо. Планах лаьрхIачул совгIа хIанзлехьа арахийца продукци пхи бIаь эзар сома маьха я.

Ер бутт болалуча деношка цхьайтта бетта план а кхоачашъяьй фабрика коллективо. ТIабоагIача бетта чотах арахийца продукци эзараш сомаш мах болаш я.

КПСС XXIII-ча съезда къахьегама совгIат а кийчдеш шера план 5-ча декабре кхоачашъе социалистически декхараш тIаийцад болхлоша. Планал совгIа арахецаргья 105 эзар сом мах бола продукци. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходдргда 20 эзар сом ахча. Уж декхараш дукха хIама ца эшаш кхоачашдаь даьннад.

Къаьстта дика болх беш я шипальщица Дюгаева Тамара. ВорхI шера план дIадахача шера декабрь бетта кхоачашъяьй цо. ХIанз болх бу цо 1967-ча шера чотах. Иштта дика болх беш я бригадир Солодовникова Алла а.

Сурта тIа: бригадир Солодовникова Алла хьожаш я Дюгаева Тамарас баьча балхага.

И. Плиева сурт.

КЕРДА ПРОГРАММА

Халкъа творчества республикански ЦIено керда театрализованни программа кийчъяьй. Из я доттагIлен, машара, вошалла хетаяьча сайренашта лаьрхIа.

Программа юкъе да советски, доазол дехьарча поэтийи композиторийи иллеш, стихаш, халкъа демократе мехкаштеи кхыча кортамукъале езача паччахьалкхенаштеи Советски Союзо цIенача дега тIара деш дола новкъостал, капитализма леладу зуламе гIулакхаш, тIом хьебечарна духьалара къовсам, дуккха кхыдараш дувца сценаш.

Районни культура цIеношка, юрташкарча клубашка художественни самодеятельносте дакъа лоацарашта лаьрхIа дIа-юха хьожаяьй театрализованни программа.

В. СЕРГЕЕВ.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГIАНАРА НОМЕР

Язбеннарашта дIаахийта а «Союзпечата» киоскашка дохка а доладеннад аргIанна арадаьнна КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела № 23 йола «Агитатора блокнот».

Блокнот дIадолалу «Ленина санна леладе агитаци елга!» аьнна керте яздаьча редакционни статьяца. Цу тIа доашх политически агитацех доалла керттера гIулакх, буржуазни идеологецарча машар хургбоацаш болча къовсама, дIаяхача ширача замах юхедиса телха гIулакхаш деладелга юкъера дIадаккхара болча къовсама декхараш.

5 декабрь — СССР Конституце Ди да. Цу сийлахьарча денна хетаяь я Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума бехктокхама секретара Н. Сыщикова «Боккъаларча халкъа Iаьдала къаьга сердал» яха статья. Цу статья тIа йоашх вай Конституце демократизм а лоархIам а, вай мехка политически, боахама, культурни вахар вIаштIехьдоахача Советий роль. Агитатора цу тIара карадоагIаргда Конституце тIа чIоагIъяь къахьегама, салаIара, образованена йола, советски наьха кхийола бокъонаш СССР-е, автономни республике мишта кхоачашъю хьахьувкха, шоашта уйла тIаерзаю дуккха а бакъдараш.

Халкъа судаш харжара денна — 19 декабра хетаяь я блокнота тIара «Советски суда демократизм» яха Нохч-ГIалгIай АССР прокурора воккхагIча помощника Ю. Кригера статья.

«КПСС XXIII съезда накъа долхаш» яхача рубрика кIал кепа техай крекинг-завода № 7—8 йолча установка коллектива къахьегама толамашта хетаяь йола «ХьалхагIара дакъа» яха В. Павловске корреспонденци.

«Стачкай къовсама фронташка» аьнна лакхе а яздаь блокнота тIа я капитала мехкашка забастовкай болам дегIаахар дувца материалаш.

«Ераш я резерваш! — Из керттe яздаь я блокнота тIара укх темаех йола цифраш: «Балха хIара минут — гIулакхагIа!» «Лорае электроэнерги!».

ХIАНИЙ САГОТА?

Денгара денга тоалуш, хозлуш йоагIа город МалгIабик. Хьалха из бIаргаяйна йовзаш хиннача аргда эргаяьчна хувцаеннай из аьнна. ХIаьта из иштта да а да-кх. Бокъонца къонъенна, хозъенна, низах хьалйизза хьаэттай из тахан вайна хьалхашка.

Хьаэцаргья вай «Серго» яха участок. ХIанзарча йоккхача города хьисапе я из. Хьалъяь итташ промышленни предприятеш, кердача зданей кварталаш, школаш, тикаш, мастерскеш, парикмахерскеш, библиотекаш, аптекаш, дуккха кхыйола зданеш я цига. Хьажал шо цун кердача паркашка, безам тIаозача хозача аллеяшка — уж я МалгIабика хознеш. Лоацца аьлча къахьегамхой вахара хьашташ Iалащдара дика теркам тIабахийтаб. Цу гIулакха чIоагIа раьза ба малгIабикахой.

Цхьабакъда, из дерригa дика дале а дувцанза даргдоацаш цхьаькха да. Уж да кхоачамбоацараш.

Хьаькъалца, сакъердаме хургболча тайпара къахьегамхой салоIам вIаштIехьбаккхара гIулакх таханара проблема хинна дIаэттад. ЦIенхаштта дувцачза даргдац города культпросветучрежденей гIулакхий хьакъехьа. ВIалла теркал а ца беш бисаб цигара культмассови болх. Города дуккхача клубашка художественни самодеятельность яц, кружокий болх лелабац, тематически сайренаш хилац. хIаьта библиотекашка дешара конференцеш, диспуташ, выставкаш елга дувца а дезац. Уж цIаккха хулаш яц. Цхьабакъда, хьалха из дерригa долаш-м дар.

Халкъа таланташ гучаяхара деш цхьаккха хIам дац. Цун къаьгга масал да культура цIенах клуб хиннилга. Цу клубе паггахьа кино хьокх, из а документальни киножурнал доацаш хул.

Лоацца аьлча города культпросветучрежденеша бахача наьха духьа деш дукха хIама дац. Ала дезаш да исполкомо а культмассови болх кIезига теркал беш хилар. Горисполкома культотделои (заведующи нов. К. И. Зыскунова) «Малгобекнефта» НПУ промкомои (председатель нов. В. С. Завадский) вIаштIехьдаьккхадац болх бовзаш бола нах культурни учрежденешка хьожабар. Дуккхача клубашта кулгалдераш из болх ца безаш а ца бовзаш а, хIаьта цунга хьежжа мара опыт йоацаш а бола нах ба. Из вIалла ла йиш йолаш дий?

...Сакъердаме лекцеш, беседаш, литературни диспуташ, поэзена хетаяь сайренаш, хьай города истори довзар, профессеех лаьца къамаьлаш, музыка, халхараш — массагIа да уж наха сакъердам бахьараш!

Вахар сакъердамегIа дIадахьа, культура кIоаргагIа йовза гIерташ ба МалгIабике баха нах. Цхьабакъда, культпросветучрежденей болх хила беззача тайпара вIаштIехьбаьккха ца хилар бахьан долаш из кхоачашде йиш яц.

Керда социалистически традицеш хьакхоллара а уж шерра дIайоаржаяра а, наьха культура сакхетам а лакхбара дукха хIама карагIдала йиш яр, нагахьа санна культура халкъа университета болх лерттIа вIаштIехьбоаккхаре.

Культуреи бытеи дешашта юкъе цхьаккха а дац лоадам боацаш, терко е ца езаш. Масала, хьожаргда вай МалгIабика цаI мара йоацача книжкаш дохкача тика болх мишта бу. Книжкашта «тешаме ха деш я» прилавкаш. Атта шоашта эшаш дола книжкаш харжа вIаштIехьдалац наьха. Цудухьа из санна йолча тика тIа ваха безам багIац. ВIалла хала дацар кхычахьа санна лаьрххIа йола прилавкаши стилажаши а яь книжка харжа атта хургдолча тайпара уж дIаоттадича.

ЦIаькха хьежача дукха лоархIаме хетац уж кхоачамбоацараш. Цхьабакъда, уж юкъера дIа ца даьхача лерттIа лелабе йиш яц культпросветучрежденей болх.

Н. САГАЛАЕВ.

Футбол

«АРАРАТ»—«КАЙРАТ»—2:1

Ереваиски «Арарат» а алмаатински «Кайрат» а яха командаш дика йовзаш я. Цхьан хана армянски а казахски а футболисташ «А» класса хьалхарча группе ловзаш хиннаб. Цул тIехьагIа чIоагIагIбарий группа йита езаш хилар уж. Цудухьа дика кхетадеш да шоай хьал юхаметтаоттедара цар чIоагIа къахьийгалга.

Из дагалаттар кхоачашдара укх шера геттара чIоагIа аьттув болаш яр шаккхе а команда, хIана аьлча хувц-хувцаш лидераш йолаш чакхяьлар армянски а казахски а командаш. Цунга хьежжа цхьатарра хилар очокаш а — хIара команда 38.

25 ноябре Грознерча Орджоникидзе цIерахча стадионе шоайла чIоагIагIа йола команда малагIа я къоастаде дезаш яр «Арарати» «Кайрати».

Матч дIайолаялалехьа СССР футбола Федерацера телеграмма ера уж командаш «А» класса цхьоалагIча группе чуйларах хоам беш, цхьабакъда, хIаьта а ловзар чIоагIа сакъердаме а ира а чакхдаьлар. Шоай дикагIа йола составаш ловзае оттаю командай тренераша.

«Кайрате» — ловз — Косенков, Нечистик, Степанов, Федотов, Каминский, Остроушко, Ченцов, Квочкин, Кузнецов, Сегизбаев, Маркин.

«Араратаца» лайзар — Алабужев, Сиропян, Аветисян, Месропян, Егиазарян (Овсепян — 83 минут), Коваленко, Галстян, Антонян, Овивян, Григорьян, Паис.

Ленинградерча судахочо А. Зверева 5 сахьати 30 минути яьлча ловза араех командаш.

Матч дIайолалушше а атака чухьад армянски футболисташ. Цкъарчоа низкъало хул «Кайрата». Бакъда, защитникаша боха ца бохаш юхатох атакаш.

ЦхьайттлагIча минуте ше лораеча наIарий сеткачура бургац хьаараяккха йийзар ереванца Алабужева. Из чутехар нападающе С. Квочкина.

Счет — 1 : 0 а йолаш чакхъяьлар хьалхара тайм. ШоллагIча тайме кхы а кхохкаделар ловзар. Цхьан юкъа совле алмаатинцашкахьа я. ШоллагIа бургац чутоха йиш йолаш вар С. Квочкин, бакъда, цо из данзар.

ТIехь-тIехьагIа чIоагIагIа, ирагIа ловза болалу армянски футболисташ. 77 минуте счет нийсъю нападающе Паиса, ши минут кхы яьлча «Арарата» эггара езагIа йола бургац чутехар цо.

Счет 2 : 1 а йолаш ереванцаш котбаьлар. Царна зIамига дошо медалаш еннай, хIаьта алмаатинцашта — дото яраш.

М. МУСИЕВ.

Дешархой практике ба

ХIанз вай республика профессионально-технически училищашкара дешархой шоай производственни практика дIахьош ба. № 7 йолча профессионально-технически училища дешархой Нохч-ГIалгIайчен стройкашка болх беш хиларал совгIа вай республикал арахьа а практика дIахьош ба. Масала, Руставе, Сумгаите, Волгодонске хинна цIа баьхкаб хургбола электрикаш. ХIаьта Таганрогски котельнии комбайнови заводий кердача цехашка болх беш хиннаб хургбола монтажникаш.

С. ВОРОНИН.

Къахьегамцара безам чIоагIбара

Шийна говзал Iомаяь, профессе хозал гучаяьккха, къахьегама безам тIабахийта саг цIаккха а вицлургвоацаш дега чу восс хIара къонача, хIаьтта вахар дIадоладаьча сага.

Цу хьакъе лостам болаш болх беш я тха училищера, «Революционнии къахьегамеи традицей клуб». Революционни событешта юкъе дакъа лаьца нах, граждански тIема ветеранаш къаьнара коммунисташ, 20-ча шерашка хинна комсомольцаш, къахьегама ветеранаш кхувл цун коллективо училища дешархошта шоай вахарах, шоашта бIаргадайначох дувца. Иштта вIашагIкхеташ хула сайренаш дешархошта боккха пайда боалаш, цар кхетам лакхбеш, царна дуккха хIама довзаш чакхйоал.

Советий Iаьдал бахьан Грозненски пролетариата лоаттабаьча къовсамах дийцар дешархошта краеведчески музея болхлочо Г. Ф. Бородина. Грозне кIайбараштa духьал бIаь дийнахьа тIом беча хана пролетарски батальоне медицински сестра хиннача Н. И. Лиманскаяс дийцар цу тIемах шийна дагадоагIар. Дешархошта цу сарахьа бIаргаяйтар граждански тIема экспонаташ. Советий Iаьдал бахьан вай даьша тIом баь хинна герзаш.

Училище каст-каста хул республика поэташи писателаши. Царца вIашагIкхийтача къаьстта безаме хул дешархошта, хIана аьлча цар йийшай цу писателий произведенеш, дукха хаттараш ду автораша.

«Революце мурд» яхача Мамакаев Махьмада книжкана хетаяь хиннача конференцена юкъе доккха дакъа лаьцар училища дешархоша. Революцена юкъе дуккхача наьха болча лоархIамах дийцар Коваленко Людас, Нохч-ГIалгIай халкъа турпалах Шерипов Асланбеках — Крипаков Виктора, революцена юкъера кхалнаьха лоархIамах дийцар Страздина Валяс, и. кх.

Зязиков Бахьаудина яздаьча «Турпала вахарцара ийс ди» яхача повеста тIарча керттерча турпалах Пальгиев Мандречох дийцар цу книжкана хетаяь конференци хиннача училища дешархочо А. Музаева, Дешко Николая дийцар революции граждански тIоми болча хана гIалгIай халкъа хиннача турпалех, и. кх.

Цу конференце вар Зязиков Бахьауддин ше а. ЧIоагIа раьза хиннавар из дешархошта ший книжка дезаденна а цар из дувцаш а. Бахьауддина вIашагIкхийттача наха дийцар ше книжка мишта яздаьд, цу тIа бувцараш малашб, хIаьта иштта Советий Iаьдал бахьан большевикаша хьалхле а лелаеш гIалгIаша майра баьча тIемах. ЧIоагIа ладувгIаш дег чу ийцар дешархоша шоашка шоай дукха везача писатело даь къамаьл.

Училища дешархошта кхетам луча доккха дакъа лоац Чехова цIерахча республикански библиотека, «Красный молот» яхача завода болхлоша, Госфилармоне а Лермонтова цIерахча театра а артисташа, кхычар.

В. ИВАНОВ,

Грозненски № 3 йолча профтехучилища директора помощник.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

27 ноябрь, 1965 шу

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтIалеладархо (нохчий меттала). 6.45 — РВ-23-и УКВ цхьоалагIча программеи гIолла ашараш. 6.45 — Герсете гIолла хоамаш ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.30 — Ашараш. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (нохчий меттала). 15.00 — Концерт. 15.30 — Литературни передача (гIалгIай меттала). 15.45 — «Къонал» яха передача (нохчий меттала). 16.00 — Ашараш. 16.15 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.00 — «Зори Кавказа» яха журнал.

УКВ: 9.00 — «Россена тIа гIолла дола Молдавски илли» яха передача. 9.32 — «Раймонда» яхача Глазунова балета монтаж. 10.25 — «Даи, нанеи, даь-нанеи, бархI бери хьунагIа» яха радиопостановка. 11.14 — «Запорожец за Дунаем» яхача опера тIара Гулак-Артемовске халхараш. 11.20 — «Телеграмма» яха Паустовске дувцар. 19.00 — «Музыкеи театральни постановкеи» яхача спектакла монтаж. 19.42 — «Эза михага» яхача спектакла монтаж (нохчий меттала). 20.49 — Ерригсоюзни радио халкъа инструментий концерт. 21.30 — Дукха еза веший йиIиг» яхача Миларова оперетта монтаж. 22.33 — «Сона дукха веза хьо» яха музыкальни новелла.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Дунен политически карта хьалхашка. 18.55 — Киножурнал. 19.05 — «Лоамий илли» Сулейманова творчествах йола передача. 20.05 — ГIулакхаш дераш вIашагIкхетара клуб. 21.05 — Кино инкъ бар-клуб. 21.25 — Къамаьл ду ТОМ. 22.00 — «Сийнача сердала доттагIашка» яха представлени.

Город Грозне, Лабораторная яхача улицагIа, 22 «а» яхаш йолча гражданкас **Мартыненко** Раиса Семеновнас суде деннад г. Грозне, Сунженская яхача улицагIа № 145 вахача ший марагара **Мартыненко** Юрий Ивановичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Большая яхача улицагIа, 150, вахача гражданина **Мирошниченко** Никита Георгиевича суде деннад цу адресах яхаш йола ший сесаг **Мирошниченко** Анна Петровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Шеча фронтовиккий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнин, юртбоахамен, культуран, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05556. Заказ № 6499.